

Jak šel čas s porodní asistencí

Tereza Teterová Vánská

Zvolte typ práce
2023

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav zdravotnických věd

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Tereza Teterová Vánská
Osobní číslo: H200116
Studijní program: B0913P360017 Porodní asistence
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Jak šel čas s porodní asistencí

Zásady pro vypracování

Rešerše literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek v oblasti historie porodní asistence a platné legislativy.

Zmapování současného stavu řešené problematiky.

Příprava metodiky kvalitativního výzkumu.

Formulace kritérií pro výběr participantů.

Realizace výzkumu technikou rozhovorů.

Zpracování, vyhodnocení a interpretace získaných informací.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ADRIANSE, A. H. *Semmelweis: the combat against puerperal fever. European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology* [online]. 2000, vol. 90, no. 2, pp. 153-158 [cit. 2022-10-24]. ISSN 03012115. DOI:10.1016/S0301-2115(00)00264-5
- ČESKÁ KOMORA PORODNÍCH ASISTENTEK, Z.S. Kdo je porodní asistentka: Mezinárodní definice porodní asistentky. *Česká komora porodních asistentek, z.s* [online]. 2013-2022 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.ckpa.cz/rodice/pece--porodni-asistentky/kdo-je-porodni-asistentka/13-kdo-je-porodni-asistentka.html>
- DOLEŽAL, A. a kol. *Evropa – kolébka vědeckého porodnictví*. Praha: Galén, 2009. ISBN 978-80-7262-506-2.
- DOLEŽAL, A. *Od babičtví k porodnictví*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0277-6.
- LENDEROVÁ, M. *Ženy s kufříkem a nadějí: porodní báby a asistentky v českých zemích od poloviny 19. do poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4475-2.
- VRÁNOVÁ, V. *Historie babičtví a současnost porodní asistence*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1764-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Věra Vránová, Ph.D.**
Ústav zdravotnických věd

Datum zadání bakalářské práce: **4. listopadu 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **19. května 2023**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

L.S.

PhDr. Pavla Kudlová, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlině dne 9. ledna 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 19. 5. 2023

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá historií porodní asistence od pravěku až do současnosti. Začíná vývojem porodnictví u primitivních národů a postupně se přesouvá k antickému Řecku a Římu, přes středověk až k dnešním dnům. Představuje významné porodní báby, porodníky a významné události, které formovaly vývoj celého oboru. Empirická část práce je tvořena rozhovory s porodními asistentkami.

Výzkumný vzorek byl tvořen respondentkami s rozdílným stupněm vzdělání a délkou praxe.

Klíčová slova: Babictví, porodní bába, porodní asistence, porodnictví, historie, vzdělávání

ABSTRACT

This Bachelor thesis deals with history of midwifery from prehistoric times to the present day. It begins with the evolution of obstetrics in primitive peoples and gradually moves towards Ancient Greece and Rome, through the Middle Ages to the present day. It presents important midwives, obstetricians and important events that have shaped the development of the entire field. The empirical part of the work is made up of interviews with midwives. The research sample was made up of respondents with different degrees of education and length of experience.

Keywords: Midwifery, midwife, obstetrics, history, education

Děkuji paní Mgr. Věře Vránové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, za její pomoc a cenné rady a za podněty ke zlepšení. Dále bych chtěla poděkovat všem porodním asistentkám, se kterými jsem mohla vést rozhovor.

„Být porodní asistentkou znamená mít ruce jako něžná lady, mít oči jako jestřáb a srdce jako lev.“

(Autor neznámý)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 VÝVOJ PORODNÍ ASISTENCE V PRŮBĚHU DĚJIN	14
1.1 PRAVĚK.....	14
1.1.1 Pravěký kult ženství	14
1.2 STAROVĚK.....	14
1.2.1 Babylon a Mezopotámie	15
1.2.2 Egypt	15
1.2.3 Řecko.....	16
1.2.4 Řím.....	17
1.3 STŘEDOVĚK A NOVOVĚK	18
1.3.1 Trotula de Ruggiero	18
1.3.2 Eucharius Röslin	19
1.4 BABICTVÍ A CHIRURGOVÉ.....	19
1.5 CÍSAŘSKÝ ŘEZ – SECTIO CAESAREA.....	19
1.6 HÔTEL DIEU	20
1.7 IGNÁC FILIP SEMMELWEIS (1818-1865).....	21
2 HISTORIE HORIZINTÁLNÍ POLOHY PŘI PORODU	24
3 VÝZNAMNÉ PORODNÍ BÁBY	25
3.1 LOUISE BOURGEOIS BOURSIER.....	25
3.2 JANE SHARP	26
3.3 MARGUERITTE DU TERTRE (1638-1706).....	26
3.4 JUSTINE DITTRICHIN SIEGEMUNDIN (1648–1705).....	26
3.5 ANNE HUTCHINSON (1591-1643).....	27
4 HISTORIE BABICTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH	28
4.1 VÝVOJ BABICTVÍ ZA MARIE TEREZIE	28
4.2 ANTONÍN JUNG MANN (1755–1854).....	28
4.3 ANDĚLÍČKÁŘSTVÍ – VYHNÁNÍ PLODU	29
4.4 PORODNÍ BÁBY ZA VÁLKY	30
5 VZDĚLÁVÁNÍ PORODNÍCH ASISTENTEK V ČESKÉ REPUBLICĚ – V 20. A 21. STOLETÍ.....	31
5.1 SITUACE VE 20. STOLETÍ.....	31
5.2 SITUACE VE 21. STOLETÍ.....	32
6 KDO JE PORODNÍ ASISTENTKA.....	33
6.1 MEZINÁRODNÍ DEFINICE PORODNÍ ASISTENTKY	33

6.2	PROFESNÍ ORGANIZACE PORODNÍCH ASISTENTEK V ČESKÉ REPUBLICE	34
6.2.1	Česká komora porodních asistentek	34
6.2.2	Unie porodních asistentek	34
6.2.4	Česká asociace sester	34
II	PRAKTICKÁ ČÁST	36
7	METODIKA PRÁCE	37
7.1	CÍLE PRÁCE	37
7.2	METODOLOGIE VÝZKUMU	37
7.3	VÝZKUMNÝ VZOREK	37
7.3.1	Porodní asistentka číslo 1	38
7.3.2	Porodní asistentka číslo 2	44
7.3.3	Porodní asistentka číslo 3	46
7.3.4	Porodní asistentka číslo 4	48
7.3.5	Porodní asistentka číslo 5	50
7.3.6	Porodní asistentka číslo 6	52
8	ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ	56
8.1	PROČ JSTE SI VYBRALA PRÁCI PORODNÍ ASISTENTKY?	56
8.2	BYLA JSTE PO STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÉ ŠKOLE NEBO JSTE ŠLA STUDOVAT PORODNÍ ASISTENCI Z JINÉHO OBORU?	57
8.3	KDE JSTE PORODNÍ ASISTENCI STUDOVALA A JAKÁ BYLA DÉLKA STUDIA?	57
8.4	ČÍM BYLO STUDIUM ZAKONČENO?	58
8.5	JAKÝ BYL POČET PORODŮ NUTNÝ K UKONČENÍ STUDIA?	58
8.6	ZAVÁHALA JSTE NĚKDY BĚHEM STUDIA NEBO I POZDĚJI BĚHEM PRAXE, ZDA JSTE SI VYBRALA SPRÁVNĚ?	59
8.7	JAK DLOUHO PRACUJETE JAKO PORODNÍ ASISTENTKA A KDE NYNÍ PRACUJETE?	59
8.8	JAKÉ VLASTNOSTI BY MĚLA MÍT DOBRÁ PORODNÍ ASISTENTKA?	60
8.9	JAK VNÍMÁTE KVALITU VZDĚLÁVÁNÍ PORODNÍCH ASISTENTEK V MINULOSTI A DNES?	60
8.10	JE PODLE VÁS KLINICKÁ PRAXE STUDENTŮ DOSTAČUJÍCÍ?	61
8.11	ZDAJÍ SE VÁM KOMPETENCE PORODNÍCH ASISTENTEK DOSTAČUJÍCÍ?	61
8.12	JAKÝ BYL VÁŠ NEJKRÁSNEJŠÍ ZÁŽITEK Z PRAXE A NA CO RÁDA VZPOMÍNÁTE?	62
8.13	KOLIKA DĚTEM JSTE PŘIBLIŽNĚ POMOHLA NA SVĚT?	62
8.14	CO BYSTE CHTĚLA VZKÁZAT BUDOUCÍM PORODNÍM ASISTENTKÁM?	63
9	DISKUZE	64
	ZÁVĚR	66
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	70

SEZNAM OBRÁZKŮ	71
SEZNAM TABULEK.....	72
SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

Každý člověk by měl znát svůj původ. Dějiny země, ve které žijeme jsou nám předkládány už od základní školy, ať už v hodinách vlastivědy, dějepisu či v hodinách literatury předčítáním Starých pověstí českých od Aloise Jiráska. Ale málokdo se zajímá o historii svojí profese, kterou se rozhodl vykonávat po celý život. A protože porodní asistenci vnímám jako svoje vysněné povolání, tak bych vám ráda ve své bakalářské práci přiblížila historický vývoj babictví, porodnictví a posléze porodní asistence. Bezesporu se jedná o velmi zajímavé dějiny a historické spojitosti, které toto povolání dovedly až k dnešní vysoké úrovni.

Protože asistence u porodu je stará jako lidské pokolení, začneme tedy u pravěku. Jak vypadalo porodnictví v pravěku můžeme usuzovat bohužel jen z domněnek archeologů. Můžeme jen doufat a ve skrytu duše si přát, že nám nové poznatky vědy dají v průběhu času nějaké bližší odpovědi.

Z období starověku máme mnohem více zachovaných artefaktů, ať už se jedná o různé malby, hieroglyfy, svitky a papyry. Tyto nálezy nám dávají možnost nahlédnout do vývoje tehdejších moudrých civilizací, o jejichž poznatky se věda opírá dodnes.

Za jedno z nejvíce zajímavých období můžeme označit středověk. Tehdejší obyvatelstvo Evropy bylo velmi silně ovlivněno křesťanskou vírou. Protože při kláštorech byly i klášterní školy, kde se vyučovala i medicína, byly tehdejší lékaři velmi silně ovlivněni vírou. V této době vznikalo velké množství knih a učebnic pro mediky a porodní báby. Bohužel byly z velké části značně neodborné, protože chyběla hlubší znalost anatomie a anatomických poměrů v těle vůbec.

V období novověku vznikaly i první špitály, kde se mohly vzdělávat i porodní báby. Problémy tady způsobila velká negramotnost obyvatelstva. V pařížském špitálu Hôtel Dieu vzniklo v roce 1620 i první porodnické oddělení ve Francii. Probíhaly zde kurzy pro porodní báby pod vedením hlavní porodní báby. Ale úmrtnost matek i novorozenců byla v té době tragická.

Za velký pokrok pro České země vděčíme osvícenské panovnici Marii Terezii, která vydala řád pro porodní báby, podle kterého se musela každá porodní bába prokázat osvědčením o svém vzdělání. Kurzy pro každou praktikující bábu byly povinné, ale i přes to tehdy působilo velké množství bab nijak nevzdělaných.

V průběhu celých dějin byla velkým strachem pro ženy i báby horečka omladnic. Až v 19. století přišel s převratným objevem lékař maďarského původu Ignác Filip Semmelweis,

který položil základy asepse. Svým pozorováním a výzkumem zachránit mnoho životů, když našel příčinu puerperální horečky.

Dalším významným objevem bylo vynalezení penicilinu, které zachraňuje životy dodnes a bylo převratným objevem v léčbě infekčních a pohlavních onemocnění, které se v období po první světové válce nekontrolovatelně šířily. Za objev penicilinu (rok 1928) vděčíme Alexandru Flemingovi, skotskému bakteriologovi.

Aby se porodní asistence dostala až na dnešní úroveň, musela projít v poválečném období velkými změnami. V průběhu posledního století docházelo k různým úpravám vzdělávání porodních asistentek, které nás dovedly až k dnešnímu vysokoškolskému vzdělávání.

Ráda bych poděkovala všem porodním bábám, porodním asistentkám i lékařům, kteří své povolání berou jako své životní poslání. Děkuji Vám.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJ PORODNÍ ASISTENCE V PRŮBĚHU DĚJIN

Už od počátků civilizace se vyvíjela profese porodních babiček.

1.1 Pravěk

Jak probíhalo těhotenství a porody v pravěku můžeme usuzovat jen podle archeologických nálezů. Bohužel i tak se jedná spíše o domněnky. V pravěku byla délka života kratší než dnes, ženy se dožívaly nižšího věku než muži. Snížená délka života žen pravděpodobně souvisela se zátěží, kterou znamenalo pro ženské tělo těhotenství a porod. To vše v kombinaci s nedostatkem potravy. (Doležal, 2001)

1.1.1 Pravěký kult ženství

S kultem ženy v období pravěku jsou spojovány hliněné sošky venuše. Nalezené artefakty vyobrazovaly části ženského těla sloužící k porození a výživě dítěte. Pro sošky venuše jsou typické široké boky, silná stehna, klenuté břicho a plné, povislé prsy.

Ženy s korpulentním vzezřením byly v dávných časech uctívány jako nositelky života, protože se věřilo, že široká pánev znamená plodnost a snadný porod.

Zmíněné hliněné artefakty – venuše byly v minulosti objevovány na archeologických nalezištích v Německu (Venuše willendorfská), Francii (Venuše z Lespugue a Venuše mentonská).

I na území České republiky byla nalezena soška Venuše, která byla podle místa naleziště pojmenována jako Věstonická venuše.

Mimo stojících sošek byly vzácně nalézány i sošky žen, které jsou ve dřepu – poloha v podřepu byla považována za nejstarší porodní polohou. (Schott, 1994)

1.2 Starověk

Babictví je staré jako lidské pokolení samo. Z písemných pramenů můžeme zjistit, že porod byl často doprovázen zkušenou ženou.

1.2.1 Babylon a Mezopotámie

Písemné svazky, které se dochovaly z období Babylonské říše nám poskytují náhled na tehdejší vnímání života. Modlitby a bohové provázeli celý lidský život od narození až po smrt. Písemné památky dokládají modlitby, které se týkaly plodnosti i neplodnosti, potratů, porodů, kojení i smrti v šestinedělí.

Již v takto dávných dobách vznikaly první astronomické poznatky, které přispěly k tomu, že mohla být sledována délka těhotenství.

Z období starověku jsou doloženy i první záznamy o znalkyních vnitřku. Také jsou v textech popisovány výskyty vzácných zrud, tedy pravděpodobně porody malformovaných plodů. Tyto prameny dokládají předávání zkušeností mezi asistujícími ženami a jejich zaznamenávání.

1.2.2 Egypt

Egyptský národ věřil v božstva, která provázela celý jejich život. Těhotenství ani porod nebyl výjimkou, proto u porodu byly přítomné i pomocnice, které uctívaly k ochranná božstva. Totéž platilo i pro lékaře, kteří byli zároveň i kněží.

Nejstarší dochovaný papyrus tzv. **Kahunský** (220-1950 př. n. l.), který se zabývá nemocemi žen, dětí a dobytka. Další papýry nalezené egyptology **Edwinem Smithem** (1700 př. n. l.) a **Georgem Ebersem** (1600 př. n. l.) zaznamenávají tehdejší poznatky týkající se gynekologie a porodnictví. Papýry popisují, jak byla diagnostikována gravidita a pohlaví dítěte za pomoci moči matek, kterou se polévalo obilí. Papýry také obsahovaly záznamy o nemocích v těhotenství, délce těhotenství, výskytu mnohočetné gravidity a porodech mladých matek.

Už za doby Ptolemaiovců vznikaly porodnice pro ženy z nižších vrstev společnosti. Nazývaly se mammisi a nacházely se v blízkosti chrámů.

Podle znázornění probíhal porod ve stoje, v kleče, v podřepu nebo na porodních stolicích. Porod v těchto dobách byl velmi nebezpečný, mortalita novorozenců se odhaduje na 30 % bez ohledu na společenskou vrstvu, ze které rodička pocházela. (Doležal, Kuželka a Zvěřina, 2009)

1.2.3 Řecko

Odkaz kultury a poznatků starověkého Řecka ovlivňuje Evropu dodnes. Ve vývoji řecké civilizace můžeme odlišovat řadu epoch a filozofických škol.

Jediným autorem spisů o gynekologii a porodnictví byl řecký lékař **Hippokrates** (460-370 př. n. l.). Ve svých spisech popisuje důvody potratu jako například nevelká děloha, otevírání děložního hrdla či otřesy. Všechny poznatky jsou uváděny bez větších anatomických detailů, protože základy anatomie byly získávány při pitvách zvířat. Všechny tyto informace byly přibližně jedno století získávány a zaznamenávány následovníky Hippokratovy školy. Celé dílo nazývané jako „*Corpus Hippocraticum*“ se skládá asi z šedesáti svazků. Nejméně sedm svazků je věnováno gynekologii a porodnictví. (Neumann, 1999)

Dalším slavným filozofem a vyškoleným lékařem byl **Aristoteles ze Stageiry** (384–322 př. n. l.). Aristoteles byl všestranným učencem. Jeho poznatky se týkaly biologie, fyziky, metafyziky a dalších oborů. Ve svých spisech předkládá anatomické, antropologické a zoologické poznatky ze své doby. Ve svých dílech popisuje také dopodrobna změny v graviditě, potrat, délku těhotenství, mnohočetná těhotenství, průběh porodů, typy porodních bolestí. Aristoteles popisuje i resuscitaci zdánlivě mrtvého novorozence tím, že se položí pod úroveň placenty, aby se všechna krev dostala k novorozenci.

Herophilos z Chalkedonu (300 př. n. l.) je učencem alexandrijské školy, sepsal také jednu z nejstarších knih pro porodní báby. Ve svých dílech uvádí příčiny nepostupujících porodů jako například slabost dělohy, neprotržený vak blan, příčnou polohu, příliš velkou vrstvu tuku v podbřišku a další. (Vránová, 2007)

Dalším významným představitelem starověku byl ženský lékař **Soranus z Efesu** (98-138 př. n. l.). Jeho rozsáhlé dílo se nazývá „*De arte obstetrica morbisque mulierum*“ – O umění porodnickém a nemocech ženských. Toto dílo bylo celá staletí označováno za základní dílo praktické gynekologie. Soranus jako první popsal baňkový tvar dělohy, odlišil dělohu od pochvy. Soranus byl autorem díla „*Peri gynaikeion*“ – O věcech ženských. Uvedený spis patří mezi nejlepší dochované spisy určené pro porodní báby. (Doležal, Kuželka a Zvěřina, 2009)

Na ženy, které se chtěly stát porodní asistentkou byly už ve starověku kladeny vysoké nároky. Vybrané ženy měly mít dobrou paměť, být mravné, vytrvalé, pracovitě, zdravé a silné. Porodní báby měly důkladně pečovat o své ruce a nehty, aby byly vždy čisté a jemné.

Měly mít za sebou vlastní porody. A musely být vzdělané a mít vzdělání i v praktické oblasti. (Vránová, 2007)

Ve starověkém Řecku podporovaly rodičky porodní báby. Nižší třídou byly takzvané maiiai, které rozhodovaly o tom, zda je žena vůbec těhotná. Vyšší třídou byly jatromaiiai, které mohly používat léčiva, dávaly prostředky k potratu a prováděly zažehnavací zpěvy, aby porod probíhal hladce. (Marek, 2002)

Počátky vzniku porodnic můžeme hledat ve starověkém Řecku, ženy zde rodily v takzvaném gynaikeionu. Poloha žen při porodu se v průběhu dějin měnila. Porodní poloha závisela i na společenském postavení. Ženy z vyšších vrstev rodily na posteli nebo na porodnickém stole. Chudší ženy pravděpodobně rodily nejčastěji v poloze na „bobku“, popřípadě na židli. (Neumann, 1999)

1.2.4 Řím

Počátky lékařství ve starověkém Římě byly velmi silně ovlivněny řeckou medicínou. Až do 3. století př. n. l., než vznikla 1. lékařská škola, se spoléhalo na lidové léčitelství. Nemocní byli léčeni modlitbami, zařikáváním a magickými rituály. Stejně jako řecký lid, provázela i ten římský řada božstev. Například bohyně Juno byla bohyní manželství, těhotenství a porodu.

Zvěsti o vývoji a vysoké úrovni řecké medicíny se k Římanům dostávaly od otroků. Řečtí otroci – vyškolení lékaři nebyli Římany za lékaře uznáváni. Zmínění otroci mohli vykonávat pouze nižší léčitelské povolání. I přes zákaz léčit a poskytovat pomoc v plné míře, byli řečtí otroci na vyšší úrovni než římské lidové léčitelství. S postupem času začaly do Říma jezdit Řekyně, které byly pomocnicemi při porodu. (Pollak, 1973)

Důležitou postavou pro vývoj římské medicíny byl **Aurelius Cornelius Celsus** (25-30 př. n. l. - 45-50 n. l.), který žil v Římě za vlády Tiberia, Caliguly, Claudia a Nerona. Během svého života přeložil velkou část Hippokratových spisů do latiny. (Doležal 2001)

Plinius Maior (23-79 n. l.) byl autorem textu „*Historia naturalis*“, ve kterém podrobně líčí obyčejy u porodu a lidovou medicínu. V dnešní době se můžou zdát popisované zvyky poněkud bizarní až směšné. Například, když se rodičce položila na stehno pravá noha hyeny, měl rituál usnadnit porod, levá noha hyeny naopak měla způsobit smrt. Pro zbavení bolesti měla rodička pít hnůj od prasnice nebo semeno housera. Většina římských žen rodila doma, péče probíhala velmi osobně a pečující osoby měly porozumění pro trpící rodičku. (Doležal, Kuželka a Zvěřina, 2009)

1.3 Středověk a novověk

Po pádu Římské říše v roce 476 n. l. provázely tehdejší Evropu velké změny. Lidstvo bylo stíháno mnoha pohromami. Válkou zasažené obyvatelstvo trpělo hladem a epidemiemi nemocí. To mělo za následek vznik různých náboženských kultů. Nejvíce přívrženců mělo křesťanství. Církevních hodnoty zavrhovaly tělesnost a nabádaly obyvatele k uctívání duchovních hodnot. S nárůstem křesťanství se zvyšoval i počet klášterů, při kterých vznikaly i církevní školy. Na těchto školách bylo vyučováno i právo a lékařství.

Žena byla ve středověku považována za druhořadou. Církev své tvrzení opodstatňovala výkladem Starého zákona. V První knize Mojžíšově stojí: „*Ženě pak řekl: Velice rozmnožím bolesti tvé a počínání tvá, s bolestí budeš roditi děti a pod mocí muže bude žádost tvá, a on panovati bude nad tebou*“ (Genesis 3:16, 1. kniha Mojžíšova)

Ve středověku bylo ženské tělo považováno za slabé a nedokonalé, tvrzení vzniklo z antického pojetí ženy. Žena měla být náchylnější k chorobám než muž. Věřilo se, že žena nedokáže úplně strávit potravu, a proto zbytky odchází v podobě menstruační krve. Z výše zmíněných důvodů bylo ženství považováno za nečisté. Možná proto se ve středověku lékaři porodnictvím a gynekologií nijak nezabývali. Veškerá péče o ženu v těhotnou, rodící ženu i nedětku byla výhradně v rukou porodních babiček. Protože se nové porodní babičky učily sledováním těch starších, zkušenějších, byla mezi nimi velká část bez vzdělání.

(Doležal, 2001)

1.3.1 Trotula de Ruggiero

Na Lékařské fakultě Univerzity v italském Salernu mohly studovat i ženy. Jedna z těchto žen byla manželka profesora Joanna Platearia, **Trotula de Ruggiero**. Tato žena se zabývala porodnickou praxí. Trotule je připisováno dílo s názvem „*O utrpení ženy před, během a po porodu*“. Dodnes nemůžeme s jistotou říci, jestli je Trotula jedinou autorkou nebo na spisu spolupracovalo více lékařů. (Hamilton, 1906)

V díle jsou například popisována ošetření velkých porodních poranění. Kromě praktických poznatků obsahuje spis i mnoho pověr. (Vránová, 2007)

O tlumení bolesti ve zmíněné knize nenajdeme žádnou zmínku, pouze popis bylinného nápoje na urychlení porodu. Tlumení porodní bolesti bylo ve středověku považováno za protivení se Bohu, potažmo církvi.

1.3.2 Eucharius Röslin

Eucharius Röslin byl německý apatykář, později lékař ve službách Kateřiny, princezny Saské a vévodkyně z Brunswicku a Lüneburgu. Jednou z povinností Eucharia bylo také zkoušet a dohlížet na městské porodní asistentky. V roce 1513 vyšla první tištěná učebnice pro porodní babičky s názvem „*Der Swangern frauen und hebamen Rosegarten*“ – Růžová zahrada těhotných žen a porodních asistentek. Uvedená učebnice se stala velmi populární, protože obsahovala velké množství ilustrací, jako například porodní křeslo, polohy plodu, dvojčata, a podobné. Bohužel odborně byla na velmi nízké úrovni a odpovídala znalostem doby. (Doležal, Kuželka a Zvěřina, 2009)

1.4 Babičtví a chirurgové

Církevní edikt z roku 1163 zakazuje lékařům vykonávat chirurgické výkony pod prohlášením „Ecclesia abhoret a sanguine“ – Církev se s hrůzou odvrací od krve. Chirurgové z velké části neměli žádné vyšší vzdělání, ale během válek se seznamovali s „lokální anatomíí“. Akutní situace je nutila využívat nástroje z takzvané chirurgické výzbroje – armamentarium chirurgicum. Za dob válek jsou vytvářeny instrumenty přizpůsobené tvarům ruky, tvaru těla operovaných a také charakteru poranění. Vyráběny jsou sklapely, pinzety, rozvěráky, nástroje na vyjímání střel a amputace. Nástroje, které se používaly v porodnictví na zmenšovací operace jsou známy již z dob antických.

Porodnictví ve středověku a novověku vykonávaly velmi často nevzdělané porodní báby, a proto vývoj oboru na několik století ustrnul. Ranhojiči, chirurgové zvaní „Barbier“ byli porodními bábami voláni až v těch nejkritičtějších situacích. Nejčastější činností chirurgů při akutních situacích byly zmenšovací operace, které byly jedinou možností, jak zachránit rodící ženu před jistou smrtí. Zmenšovací operace se v některých rozvojových zemích provádějí doposud. (Doležal, Kuželka a Zvěřina, 2009)

1.5 Císařský řez – sectio caesarea

Dle starých řeckých bájí se bůh lékařství Asklepius narodil tak, že jeho otec Apollón rozřízl břicho své milované Coronis, poté co byla zabita za cizoložství. Svého syna Dionýsa vytrhl bůh Zeus z lůna své mrtvé milenky a vsadil jej do svého stehna, z kterého se později dítě narodilo.

Podobné zkazky se objevují ve starověkých kulturách hinduistů, Egyptanů, Peršanů i v evropském folkloru.

Čínské rytiny z období starověku vyobrazují zákrok na živých ženách.

I v britském folkloru byl známý takzvaný „porod horem“, což potvrzují i verše spojené s tragickým pádem Macbetha:

*Pak zoufej nad tím kouzlem,
a d'ábel, jemuž sloužíš,
necht' ti řekne,
že Magduff z lůna matky byl vyřezán.*
(Dějství 5, výjev 10)

Pokud vycházíme z historických pramenů, je velmi složité oddělit mýty od ověřitelných faktů.

Procedura byla typicky prováděna pouze tehdy, když byla matka mrtvá nebo umírala, protože míra přežití matky i dítěte byla nízká. Věřilo se, že zákrok byl pojmenován po Juliu Caesarovi, který se údajně narodil císařským řezem.

V průběhu středověku a renesance byla procedura velmi vzácná a prováděla se pouze za extrémních okolností. Často to bylo spojováno s folklórem a pověrami, jako je víra, že dítě narozené císařským řezem bylo prokleté nebo nemanželské.

Jak lékařská věda postupovala, císařské řezy se staly bezpečnějšími a běžnějšími. Rozvoj anestezie v polovině 19. století učinil tento zákrok pro matku méně traumatickým a pokroky v chirurgických technikách snížily rizika pro matku i dítě.

Císařský řez je dnes jedním z nejběžnějších chirurgických zákroků na světě. V mnoha zemích je nyní až jedna třetina všech porodů vedena císařským řezem a tento postup se stal zavedeným a rutinním aspektem moderního porodnictví. (Odent, 2016)

1.6 Hôtel Dieu

Hôtel Dieu patřil mezi nejstarší špitály Francie. V Roce 1620 zde vzniklo první porodnické oddělení v Paříži. Od roku 1630 byla v Hôtelu Dieu zahájena výuka budoucích porodních asistentek. V čele porodních asistentek stála Margueritte du Tertre, která vedla i školení pro porodní asistentky.

Aby žena prošla výukou, musela absolvovat celkem tři měsíce výcviku. Prvních šest týdnů chodily se staršími a zkušenějšími porodními asistentkami a následujících šest týdnů musely

porody vést samy. Po dobu jejich výuky na ně dohlížela „maitresse sage – femme “ neboli vrchní porodní asistentka.

V Hôtelu Dieu rodily ženy z těch nejnižších vrstev společnosti, které byly nositelkami velkého množství nemocí např. svrabu, průjmu, venerických chorob a dalších přenosných onemocnění. Porodů na porodnickém oddělení probíhalo asi sto měsíčně a podle záznamů z roku 1660 se o jednu postel dělilo až pět žen. Ve velkém se vyskytovala horečka omladnic, která měla za následek až katastrofální úmrtnost. Z dvaceti žen nakažených horečkou omladnic přežívala přibližně jedna.

Ve zmíněném špitále působila i řada chirurgů, kteří se učili od porodních bab. V 17. století se začaly zavádět i obraty a extrakce plodu, které byly mnohem humánnější než zmenšovací operace a vnikaly i první modely porodnických kleští. Porodní děj byl studován a popisován. (Vránová, 2007)

1.7 Ignác Filip Semmelweis (1818-1865)

Horečka omladnic byla v již v minulosti po tisíce let uznávána jako potencionální příčina smrti žen po porodu. Hygiena a hygienické návyky byly spojovány se vznikem tohoto onemocnění a jako prevenci jejího vzniku bylo požadováno, aby porodní báby měly vždy zastřižené nehty. Ještě dříve, v roce 500 před Kristem, popisoval Hippokrates horečku omladnic jako důsledek zadržování lochií v děloze, které vyústily v nerovnováhu psychického rozpoložení. Mnohem později vyzoroval Hieronymous Mercurialis (1530–1606) problémy s laktací u žen, které trpěly zmíněným onemocněním. Konstatoval, že mateřské mléko, je lokalizované v děloze a má za důsledek výtok z pochvy („mléčná horečka“).

I přes to, že se naši předchůdci velmi obávali horečky omladnic, frekvence nemoci byla poměrně nízká. Do doby, než došlo k vývoji operativního porodnictví a hospitalizaci pacientů

v nemocnicích. Největší podíl na vzniku infekcí měla častá vnitřní vyšetření těhotných žen porodníky v průběhu porodu, kontaminované nástroje, pokrývky a velké množství rodiček na jednom místě. Důvodem šíření infekcí byla hlavně naprostá ignorace zásad asepse. Na mnoha místech ve světě byly hlášeny epidemie horečky omladnic. První a nejznámější se datuje v roce 1646 a byla hlášena v Hôtelu Dieu v Paříži.

Nákaza byla poprvé spojena s nízkou úrovní čistoty a hygieny anglickým lékařem Charlesem Whitem (1728–1813). Jeho kolega Alexander Gordon z Aberdeenu napsal v roce 1795 o povaze nákazy, dále na něj navazoval v roce 1834 lékař James Blundell a v roce 1842

profesor medicíny na univerzitě King's Collage Thomas Watson. Mezi roky 1826 až 1833 lékař Robert Collins (? – 1868) poprvé představil význam čistoty, karantény a chlorace při zástavě šíření nákazy. I přes to, že nezmínil chloridovou dezinfekci rukou porodníků, zakládal si na chloridové dezinfekci celého oddělení jakoukoliv formou po dobu 48 hodin, sterilizaci pokrývek za vysokých teplot a malování zdí na odděleních novou barvou. Oliver Wendell Holmes (1809–1894) vytvořil esej s názvem 'The Contagiousness of Puerperal Fever', která se považuje za největší přínos medicíně v Americe. V tomto díle popisuje, že je horečka omladnic nakažlivá a přenáší se z neumytých rukou porodníků, z lůžka na další lůžko, tedy i z rodičky na rodičku.

Ignác Filip Semmelweis (1818–1865)

V 19. století došlo k jednomu z největších objevů v historii medicíny, a to v příčinách a prevenci horečky omladnic, který naprosto změnil vnímání této choroby a zachránil mnoho žen od utrpení po porodu. O objev se zasloužil Ignác Filip Semmelweis. V roce 1844, kdy byl Semmelweis jmenován odborným asistentem na porodnickém oddělení v rakouské nemocnici Vienna Allgemeines. Po nástupu na oddělení byl zaskočen vysokým procentem úmrtnosti na horečku omladnic u žen po porodu, které byly v péči porodníků oproti těm ženám, které rodily za pomoci porodních asistentek. Začal se tímto problémem zabývat více a došel k závěru, že příčinou šíření nákazy mezi těhotnými ženami a těmi po porodu je nedostatečná hygiena rukou lékařů/porodníků, kteří prováděli vnitřní vyšetření a celkově všechna vyšetření po předchozím pitvání mrtvých těl. V roce 1847 Semmelweis vydal na jeho klinice příkaz, který se týkal všech zdravotnických pracovníků i studentů medicíny, který zněl tak, že si před vstupem do porodnice musí všichni umýt ruce chloridovou dezinfekcí. Během několika dalších měsíců zpozoroval dramatické snížení úmrtnosti na horečku omladnic. Také dále nařídil studentům, aby si ruce dezinfikovali po každé fyzické prohlídce pacientky, protože nákaza se může šířit i při prohlídce mrtvého člověka na člověka živého. Od svých kolegů pozitivní ohlasy Semmelweis neobdržel a nebyl znovu jmenován odborným asistentem na porodnici Vienna Allgemeines. Demotivovaný a deprimovaný se v roce 1849 vrátil do Budapešť v Maďarsku, kde byl jmenován porodníkem na porodnickém oddělení. Po dobu 6 let, kdy na oddělení působil, snížil procento úmrtnosti žen na 0,85 %. Čtyři roky před svojí smrtí vydal spis „**Die Aetiologie, der Begriff und die Prophylaxis des Kindbettfiebers**“ a v roce 1865 byl přijat jako pacient na psychiatrické oddělení ve Vídni. Ať už je jeho konec, jakkoliv cynický, po celoživotním boji proti puerperální sepsi, zemřel na septikémii, která vznikla jako důsledek řezné rány

na prostředníčku pravé ruky, kterou si přivodil při operování novorozence. (Adriaanse, 2000)

Obrázek 1 Ignác Filip Semmelweis

Zdroj: vtm.zive.cz, © 2023

2 HISTORIE HORIZINTÁLNÍ POLOHY PŘI PORODU

Většina původních kultur využívá nebo využívala vertikální polohy pro porod, jako například polohu ve stoje, vkleče, ve dřepu anebo vsedě na porodnické židli. Porodní židle je pravděpodobně odkazem babylonské kultury, asi 2000 let před Kristem. Z Babylonské říše se porodní židle později rozšířila i do dalších koutů světa.

Vyobrazení z chrámu v Ashnehu v Egyptě ukazuje Kleopatru (69–30 př. n. l.) klečící, obklopenou pěti ženskými pomocnicemi, z nichž jedna napomáhá při zrození dítěte.

Ze studií, které byly provedeny v roce 1961 vyplývá, že jen ve 14 (18 %) ze 76 tradičních kultur se využívá k porodu skloněná nebo dorzální poloha.

Jacques Guillemeau, který byl žákem slavného chirurga Parého, opodstatňoval použití horizontální polohy tím, že na lůžku má rodička mnohem větší pohodlí než v poloze vertikální. V 17. století rodila v horizontální poloze většina žen, s výjimkou žen, které byly z nižších vrstev společnosti. Zatímco ve Francii rodí většina žen ve vertikální poloze, tak v Anglii upřednostňují ženy porod na boku.

Mauriceau, význačný francouzský lékař, ve své knize, který vyšla roku 1668 uvádí, že je poloha vleže pohodlnější pro ženu i porodníka. Má se za to, že Mauriceau měl velký vliv na zavedení horizontální polohy za porodu. Popisuje těhotenství jako „nádor břicha“, a tím vymaňuje porody z rukou porodních bab, protože báby mohou asistovat jen u porodů fyziologických.

Současníkem Mauriceaua byl i francouzský král Ludvík XIV, o kterém se tvrdilo, že s velkou oblibou sledoval ženy při porodu a často i asistoval lékařům. Byl frustrován, když žena rodila v jiné poloze než na zádech, protože nic neviděl. Jeho vliv na zavedení polohy na zádech je ale velmi spekulativní.

Možné důvody pro zavedení horizontální polohy mohly být snazší použití forcepsu nebo porodnické analgezie, při které žena musela ležet na posteli a nemohla se aktivně účastnit porodu dítěte. První využití chloroformu jako analgezie se spojuje s porodem královny Viktorie v roce 1853 v Edinburgu a použil ho skotský porodník jménem J. Y. Simpson. (Vránová, 2007)

3 VÝZNAMNÉ PORODNÍ BÁBY

Až do 19. století panoval mezi lékaři předsudek, že asistence u porodu je pro jejich vzdělání a zkušenosti podřadná, proto při porodech asistovaly převážně porodní báby. Ač měly porodní babičky zkušenosti rozsáhlé, tak jejich vzdělání a možnosti byly omezeny. V 16. století byl za asistenci u porodu upálen doktor Viêt, protože podle názorů společnosti muž nemohl být přímo účasten porodu. (Vránová, 2007)

Protože dlouhou dobu neexistovaly žádné spisy pro porodní báby, tak se mladé porodní asistentky učily pouze sledováním svých předchůdkyň. Knihy, které byly v této době dostupné pocházely od lékařů, kteří u porodu nikdy nebyli přítomní. Až v pozdějších dobách začali knihy sepisovat chirurgové, kteří měli zkušenost s asistencí u komplikovaných porodů. Jako podklad pro knihy se využívaly spisy Hippokratovy školy.

Bohužel v dobách dávno minulých se nepočítalo, že by žena mohla, jakkoliv pracovat, takže gramotnost žen byla na velmi nízké úrovni. Od žen se očekávalo, že budou dobrou hospodyní, manželkou a matkou. Až v období renesance bylo ženám umožněno začít se vzdělávat na nejnižším stupni škol. Negramotnost byla v rozvoji babictví jeden z největších problémů. Většina porodních bab byla negramotných a byly ovlivněny různými pověrami a předsudky, což mělo nezřídka fatální následky.

Když se zaměříme na požadavky, které byly kladeny na porodní báby v různých zemích, zjistíme, že nároky byly téměř totožné. Kládl se především důraz na bezúhonnost, mravnost, trpělivý přístup porodní báby a mlčenlivost. V případě nouze měly porodní báby za úkol také provést křest nemluvněte. (Vránová, 2007)

3.1 Louise Bourgeois Boursier

Žila v letech 1563-1636 a byla přezdívána královskou porodní bábou. Vydala vůbec první knihu o babictví, kterou sepsala žena. V knize se i sama Louise označuje za první ženu babického umění, která se chopila pera. Kniha nesla název „*Observations diverses sur la stérilité, perte jde fruit. foe condité, accouchements et maladies des femmes et enfants naiz etc*“ – Různá pozorování o neplodnosti, ztrátě plodu, plodnosti, porodech a onemocnění žen a dětí. Autorka porodní asistentky nabádá, aby se účastnily pitev žen pro získání představy o anatomii rodidel. V knize také popisuje obličejovou polohu plodu a vyvolání předčasného porodu kvůli kefalopelvickému nepoměru. Kniha výrazně ovlivnila vývoj porodnictví nejen v samotné Francii, ale byla přeložena i do němčiny, holandštiny a angličtiny.

Manželem Louise Bourgeois Boursier byl chirurg a ranhojič Martin Boursier, asistent slavného lékaře Ambrouise Parého (1500-1590). Paré byl považován za otce chirurgie a porodnictví obohatil o obraty plodu. (Vránová, 2007) (Dunn, 2004)

3.2 Jane Sharp

Další z řady významných porodních asistentek byla Angličanka Jane Sharp, která v roce 1671 sepsala učebnici pro porodní asistentky. Kniha se celkově skládala ze šesti kapitol. V jednotlivých kapitolách je popisována reprodukce, početí, těhotenství, porod a poporodní péče o matku dítě. V knize jsou kromě ilustrací i praktické rady. Jane Sharp zdůrazňovala, že nejen vedení porodu, ale i péče o matku a dítě jsou důležité a porodní bába by toto ženy měla učit. Kniha byla ve své době velmi oblíbená a dobře se prodávala, proto se dočkala i několika dalších vydání. (Vránová, 2007; Gonville & Caius College © 2023)

3.3 Margueritte du Tertre (1638-1706)

Byla *maitresse sage-femme* – vrchní porodní asistentkou v pařížském špitálu Hôtel Dieu. Ve svém spisu nazvaném *Instruction familiere et tres facile, faite par questions et réponses touchant les choses principales qu'une sage – femme doit savoir* v překladu – Rodinné pokyny velmi snadné, provázené otázkami a odpověďmi týkajícími se všech základních věcí, které by porodní bába měla znát, upozorňuje na nebezpečí včestné placenty, obraty plodu vnitřními hmaty i vlastnosti dobré kojné.

Tato porodní asistentka zavedla i tříměsíční školení pro porodní báby v Hôtelu Dieu. V kurzu, který trval tři měsíce se nové porodní babičky učily prvních šest týdnů pozorováním svých strašících kolegyň a dalších šest týdnů vykonávaly praxi pod pohledem vrchní porodní báby. (Vránová, 2007)

3.4 Justine Dittrichin Siegemundin (1648–1705)

Justine se narodila roku 1648 v Rohsocku jako dcera faráře a v průběhu svého života se stala nejslavnější porodní bábou v Německu.

Ve svých 21 letech se domnívala, že je těhotná, to jí také bylo porodními bábami potvrzováno. Ale nakonec se zjistilo, že Justine nebyla těhotná. Možná i tato zkušenost ji přivedla ke studiu ženského těla a porodů vůbec. Věnovala se studiu anatomie ženských pohlavních orgánů, jejich anatomii a fyziologii. Justine se stala městskou porodní asistentkou v Lehnici, i přesto, že dle pruských nařízení mohla praxi porodní báby vykonávat

jen žena, která už sama porodila. Po dvanácti letech práce mezi chudými rolníky se stala vedoucí konzultantkou pro ostatní porodní báby. Po korunovaci pruského krále Friedricha III. byla jmenována Brandenburskou porodní bábou a později roku 1701 i dvorní porodní bábou Pruska.

V roce 1690 vydala Justine Siegemundin knihu, která se stala velmi kritizovanou za to, že byla psána německy místo latinsky. Zvláštní byla i forma, kterou byla kniha psána. Jednalo se totiž o diskusi mezi dvěma porodními bábami. V tehdejší společnosti ale bylo zvykem, že porodní bábu by měl poučovat porodník, nikoliv jiná porodní bába. Knihu si Justine nechala vytisknout a vydat na své vlastní náklady. Až o několik let později byla tato kniha doceněna. V německém jazyce se kniha jmenovala: *„Die Chur – Brandenburgische Hoff – Wehe – Mutter. Das ist: Einhochtestnötiger Unterrichtsvon schweres und unrechtsgehenden Geburten in einem Gespräch vorgestellt, wie nähmlich durch Göttlichem Beistand eine wohl – unterrichtete und geübte Wehe – Mutter, mit Verstandt und geschicter Hand, dergleichen verhüten, wanns Noth ist, das Kinderwenden könne“* – Nejdůležitější vyučování o těžkých a nepravidelných porodech s Boží pomocí od vpravdě vyučené, zručné a rozumné dvorní porodní báby. Justine si také dopodrobna zaznamenávala každý porod, u kterého byla přítomná.

Justine Siegemundin Dittrichin byla bohabojná žena, její postoj je v knize vyjádřen slovy: *„S Boží pomocí a požehnáním pohybovat šikovnou rukou, na tom je založená veškerá má činnost.“* (Vránová, 2007; Dunn, 2004)

3.5 Anne Hutchinson (1591-1643)

Anne žila v době, kdy ženy neměly téměř žádná práva. Nemohly učit, mluvit na veřejnosti, neměly volební právo, nesměly vlastnit majetek ani podepsat žádný právní dokument. Anne měla mnoho zájmů, byla duchovní poradkyně, náboženskou reformátorkou a porodní bábou. Ve svém domě vyučovala ženy ve víře v Písmo svaté.

Anne Hutchinson byla dcerou porodní báby, od které se babické umění naučila. V 17. století bylo povolání porodní asistentky nebo domácí léčitelky velmi nebezpečné. Pokud se narodilo mrtvé, či nějakým způsobem malformované dítě, byla porodní asistentka hnána k odpovědnosti. Lidé v Bostonu věřili, že pokud se narodilo nějak zdeformované nebo mrtvé dítě, mohl za to hřích někoho, kdo se pohyboval v blízkosti dítěte – tedy rodiče nebo porodní bába. Bohužel i Anne se za svého působení setkala s porodem deformovaného plodu bez mozku (anencefalus). Za tento porod byla stíhána, exkomunikována a vyhoštěna. Je po ní pojmenována řeka Hutchinson river. (LaPlante, 2017; Vránová, 2007)

4 HISTORIE BABICTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH

V českých zemích se objevují zmínky o pomocnicích u porodu od 12. století. Porodní báby pracovaly samostatně, jen ve vážných situacích volaly felčary nebo chirurgy. Do konce 16. století bylo vydáno v Českých zemích na 8 knih pro porodní báby, ale nebyly nikterak odborné.

V roce 1651 vešlo v platnost vyhlášení, které nařizovalo porodním bábám prokazovat, že složily zkoušku. Od roku 1749 musela každá porodní bába být přítomná u pitvy ženy. Se založením Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze roku 1348 se začalo přednášet i porodnictví, ovšem pouze teorie. (Vránová, 2007)

4.1 Vývoj babictví za Marie Terezie

K největším změnám dochází až za vlády habsburské panovnice Marie Terezie (1717–1718), která zavedla reformy týkající se vzdělání a samostatné praxe porodních bab. V roce 1804 vešel v platnost první studijní řád pro porodní báby, podle kterého musely asistentky projít alespoň dvouměsíčním výcvikem v porodnici. Výuka byla rozdělena na teoretickou a praktickou část. Po absolvování výcviku následovala slavnostní certifikací nových porodních babiček. Certifikát, který získaly, prokazoval odbornost porodních bab.

V této době se začalo objevovat velké množství takzvaných fušerek, které byly bez odborného vzdělání, ale přesto chodily asistovat k porodům. Neodborná asistence fušerek měla často za následek vážné komplikace a někdy až úmrtí matky či novorozence. (Lochmannová et al., 2022)

Za dob panovnice Marie Terezie skládaly porodní báby přísahu. Celé znění přísahy je součástí příloh. (Příloha P III)

4.2 Antonín Jungmann (1755–1854)

Byl český lékař, překladatel a rektor Kalovy univerzity. Byl také bratrem českého jazykovědce Josefa Jungmanna. Roku 1803 se Antonín stává magistrem porodnictví. Už v roce 1804 vydal knihu *Úvod k babení*. V roce 1811 byl jmenován profesorem na pražské lékařské fakultě. Podle odhadů měl Antonín Jungmann možnost vidět až 50 000 porodů, protože se v pražském ústavu, stejně jako v pařížském Hôtelu Dieu, koncentrují porody. Spolu s tímto probíhala i v pražském ústavu výuka porodnictví, medicíny a ranhojičství.

Za svůj život napsal několik knih týkajících se porodnictví například „*Lehrbuch der Geburtshilfe für Hebammen*“; „*Das Technische der Geburtshilfe zum Gebrauche bei Vorlesungswen über Operationen für Mediziner und Wundartze*“, tyto knihy byly psány pouze německy. Pro české mediky byla v roce 1814 vydána kniha „*Umění babické*“. Ač byl profesor Jungmann velmi skromný, neprůbojný a v publikacích opatrný, založil proslulou pražskou školu s výbornými pracovníky. (Doležal, Kuželka a Zvěřina, 2009)

4.3 Anděličkářství – vyhnání plodu

Interrupce neboli potrat je výkon, který se provádí snad od počátku věků.

V období starověku nebylo provádění potratů regulováno žádným nařízením, ba naopak v Řecku bylo doporučováno, jako prostředek proti vysokému nárůstu populace. Potrat směl být proveden jen se svolením manžela. Platon doporučoval ukončit těhotenství každé ženě starší čtyřiceti let, zejména pokud měla manžela staršího padesáti let.

Ve slavné Hippokratově přísaze stojí: „*Stejně jako ženě nedám prostředek působící potrat.*“ Hippokrates byl odpůrcem potratů, protože se obával poškození ženy při tomto nebezpečném zákroku. Místo mechanického odstranění plodu doporučoval Hippokrates násilné cviky, doporučení dokazují, že nebyl odpůrcem potratů, jen způsobu, kterým byl prováděn.

V Anglickém království od roku 1307 do roku 1803 platil zákon, který umožnil vykonání potratu před takzvaným „vnímáním plodu“- tedy předtím, než žena cítila první pohyby plodu. Pokud žena pohyby plodu vnímala, a přesto podstoupila potrat, bylo to považováno za přestupek.

Od roku 1852 byl v Rakousku – Uhersku v platnosti zákon „O vyhnání plodu“, tento zákon platil až do roku 1950. Podle tohoto zákona byla žena, která se pokusila o potrat potrestána vazbou až na 1 rok, pokud byl čin dokonán, tedy žena potratila, mohla být uvězněna na období jednoho až pěti let. Změnu tohoto zákona i výrazné uvolnění přinesl roku 1957 zákon „O umělém přerušení těhotenství“. Tento zákon zavedl takzvané interrupční komise. (Vránová, 2007)

Výraz interrupce pochází z latiského slova „*interrumpere*“ - přerušení. V posledním desetiletí dvacátého století byl výraz přerušení nahrazen pojmem ukončení, protože slovo přerušení představuje jen prozatímní stav. (Haškovcová, 2002)

Dnes interrupci upravuje zákon 66/1986 sb. „*Zákon České národní rady o umělém přerušení těhotenství*.“ Tento zákon obsahuje všechny předpisy jako podmínky, které je nutno splnit pro přerušení těhotenství, umělé přerušení těhotenství cizinkám, úhrady za výkon a podobně. (Zákony pro lidi, © AION CS, s.r.o. 2010-2023)

4.4 Porodní báby za války

Po vzniku Mnichovské dohody přišla republika přibližně o 37 % svého území. Na tomto území žilo asi 36 % obyvatel, tyto statistiky byly získány dle sčítání z roku 1930. Velká část z obyvatel zabraného území, kde žilo téměř 12 % z tehdejší české populace, se během podzimu přestěhovalo do vnitrozemí. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava se toto území dostalo pod nadvládu říšských úřadů. Tyto politické změny měly samozřejmě dopad i na tehdejší zdravotnictví. Zdravotnictví v Sudetech spadalo pod Říši a zdravotnictví v Protektorátu spadalo pod Ministerstvo sociální a zdravotní zprávy, které bylo v roce 1942 zrušeno a jeho správu přebraly ostatní ministerstva a úřad protektora Říše.

Doba nadvlády měla za důsledek velký nárůst porodnosti. Jednak dospěly silné ročníky 1921-1924, jednak se tím ženy snažily zabránit pracovnímu nasazení. S tímto vzestupem porodnosti se zlepšilo i postavení porodních asistentek v očích společnosti. O nárůstu porodnosti nám hodně napoví i záznamy z deníků porodních asistentek z období okupace. (Lenderová, 2019)

5 VZDĚLÁVÁNÍ PORODNÍCH ASISTENTEK V ČESKÉ REPUBLICĚ – V 20. A 21. STOLETÍ

5.1 Situace ve 20. století

Ministerstvo zdravotnictví v roce 1920 rozhodlo o pozastavení kurzů pro porodní babičky. Byly pořádány jen opakovací kurzy pro už praktikující porodní báby. Hlavním důvodem pozastavení kurzů byl dle ministerstva, dostatek zkušených porodních bab, které by mohly vést babickou praxi.

Roku 1925 na Mezinárodním sjezdu porodních asistentek, který se konal v Praze, vystoupili lékaři Václav Rubeška z Olomouce a lékař František Pachner z Ostravy, kteří požadovali prodloužení studia z tehdejších deseti měsíců na studium alespoň tříleté. Bohužel jejich požadavku nebylo vyslyšeno.

K prodloužení studia oboru porodní asistence došlo až v roce 1947. Z tehdejších deseti měsíců bylo studium prodlouženo na dva roky. V tehdejším Československu se porodní asistence vyučovala jen na dvou ústavech, V Pardubicích a v Ostravě.

V roce 1948 vešel v platnost zákon 95/1948 „O vytvoření jednotného systému ve výchově a vzdělávání středního zdravotnického personálu“, který zahrnul porodní asistenci do vyššího sociálně zdravotního studia.

V roce 1955/1956 bylo zavedeno studium zakončené maturitní zkouškou, které trvalo čtyři roky. První dva roky studia probíhaly se všeobecnými sestrami a po dvou letech se studium rozdělilo dle studovaných oborů. Tato kombinace studia platila ale jen pro ročník, který nastoupil studium ve školním roce 1955/1956.

V letech 1960–1961 bylo zavedeno studium porodní asistence, jako čtyřleté studium po absolvování ZDŠ, které bylo zakončeno maturitní zkouškou. Také byla možnost studovat dvouleté pomaturitní, denní i dálkové studium pro absolventky např. gymnázií. V roce 1965 byl změněn název oboru z porodní asistentky na ženskou sestru, až v roce 1993 byl název porodní asistentka opět navrácen zpět.

Ve školním roce 1995–1996 byla na vyšších zdravotnických školách zahájena výuka oboru Diplomovaná porodní asistentka, toto studium trvalo tři roky a bylo jím nahrazeno pomaturitní studium dvouleté. (Vránová, 2007)

5.2 Situace ve 21. století

Po připojení se České republiky k Evropské unii se zařadil obor porodní asistence mezi takzvané regulované profese ve zdravotnictví. Mezi regulované obory se zařadily i profese jako lékaři, dentisté, farmaceuti a všeobecné sestry.

V rámci členských států Evropské unie se uznává kvalifikace profesních odborníků. Proto bylo České republice doporučeno upravit vzdělávací program porodní asistence tak, aby odpovídala směrnicím Evropské unie. Směrnice 80/155 EHS, 89/594 EHS, které upravují vzdělávací programy a minimální rozsah vzdělání a praxe a také kompetence budoucích porodních asistentů. Směrnice byly novelizovány a budoucí porodní asistentky jsou nyní vzdělávány podle směrnice 2005/36 ES.

Od akademického roku 2002/2003 realizován bakalářský akreditovaný vzdělávací program pro porodní asistentky, který je zakončen akademickým titulem Bc. V listopadu roku 2005 vešla v platnost vyhláška 39/2005 sb., která upravuje minimální požadavky na vzdělávání porodních asistentek a dalších nelékařských zdravotnických pracovníků. Vyhláška 39/2005 byla v roce 2010 novelizována vyhláškou 129/2010 sb., ale nedošlo ke změnám týkající se vzdělávání porodních asistentek. Zmíněná vyhláška se navazuje na zákon 96/2004 sb. „O nelékařských zdravotnických povoláních“, který byl novelizován zákonem 105/2011 sb.

Příprava porodních asistentek nyní probíhá na vysokých školách v Praze, Plzni, Pardubicích, Ostravě, Jihlavě, Brně, Českých Budějovicích, Olomouci, Zlíně a v Ústí nad Labem.

(Königová, 2013; Vránová, 2008; ČKPA.cz, ©2013-2023)

6 KDO JE PORODNÍ ASISTENTKA

6.1 Mezinárodní definice porodní asistentky

Český překlad ČKPA z originálního znění ICM

„Porodní asistentka je osoba, která byla řádně přijata do oficiálního vzdělávacího programu pro porodní asistentky, uznávaného v dané zemi; která úspěšně ukončila daný vzdělávací program pro porodní asistentky a získala tak požadovanou kvalifikaci a registraci pro výkon povolání porodní asistentky.

Porodní asistentka je uznávána jako plně zodpovědný zdravotnický pracovník; pracuje v partnerství se ženami, aby jim poskytla potřebnou podporu, péči a radu během těhotenství, porodu a v době poporodní; vede porod na svou vlastní zodpovědnost, poskytuje péči novorozencům a dětem v kojeneckém věku. Tato péče zahrnuje preventivní opatření, podporu normálního porodu, zjišťování komplikací u matky nebo dítěte, zprostředkování přístupu k lékařské péči nebo jiné vhodné pomoci a provedení nezbytných opatření při mimořádné naléhavé situaci.

Porodní asistentka má důležitou úlohu ve zdravotním poradenství a vzdělávání nejen žen, ale i v rámci jejich rodin a celých komunit. Tato práce by měla zahrnovat předporodní přípravu a přípravu k rodičovství a může být rozšířena i do oblasti zdraví žen, sexuálního nebo reprodukčního zdraví a péče o dítě.

Porodní asistentka může vykonávat svou profesi v jakémkoli prostředí, včetně domácího prostředí, ambulantních zdravotnických zařízení, nemocnic, klinik, nebo zdravotnických středisek.“ (ČKPA.cz, ©2013-2023)

Toto znění definice bylo přijato na zasedání v roce 2005, revidováno a přijato bylo v roce 2011 na zasedání rady v Durbanu. Další revize a přijetí proběhlo roku 2017 v Torontu. Termín další revize proběhne 11. -14. června 2023 na Bali. (Internationalmidwives.org)

Vzdělávání a kompetence porodních asistentek jsou realizovány podle platné legislativy.

(Příloha P IV)

6.2 Profesionální organizace porodních asistentek v České republice

V České republice prozatím nebyla založena žádná profesní organizace, která by sdružovala všechny porodní asistentky a bojovala za jejich kompetence a zájmy.

6.2.1 Česká komora porodních asistentek

Tato organizace byla založena a v roce 1997 a je to nejdéle fungující organizace v České republice. Původní název byl Česká asociace porodních asistentek – ČAPA, roku 2005 byla přejmenována na Českou konfederaci porodních asistentek. Roku 2016 změnil spolek opět svůj název na svůj nynější, a to Česká komora porodních asistentek. ČKPA je členskou organizací ICM – International confederation of midwives, a členem organizace EMA – European midwives association. (ČKPA.cz, ©2013-2023)

6.2.2 Unie porodních asistentek

Unipa je spolek, nezisková organizace, která sdružuje porodní asistentky a studentky porodní asistence. Tato profesní organizace začala působit v roce 2005. Unipa se snaží svým působením rozvíjet porodní asistentky a studentky tím, že každý měsíc pořádá profesní kurzy a webináře na témata, která se pojí s porodní asistencí. Stejně jako ČKPA je i Unipa členem ICM a EMA. (Unipa.cz, © 2023)

6.2.3 Česká společnost porodních asistentek

Česká společnost porodních asistentek (ČSPA) je nezávislá profesní organizace, která si klade za cíl podporovat a rozvíjet profesionální a etickou práci porodních asistentek v České republice. Společnost byla založena v roce 1994 a od té doby se aktivně podílí na vzdělávacích akcích a školeních pro porodní asistentky, organizuje konference a semináře a vydává odborné publikace. ČSPA také spolupracuje s dalšími organizacemi zabývajícími se porodnictvím a perinatologií a úzce spolupracuje s Ministerstvem zdravotnictví ČR. Společnost se rovněž aktivně podílí na diskuzích o reformě porodnictví a zdůrazňuje význam sledování přirozeného procesu porodu a podporu žen v mateřství. (porodniasistentky.cz, © 2023)

6.2.4 Česká asociace sester

ČAS je největší profesní organizace v České republice, která sdružuje nelékařské zdravotní pracovníky bez ohledu na stupeň vzdělání. Jedná se o samosprávnou, dobrovolnou

a nepolitickou profesní organizaci. Česká asociace sester je rozdělena na sekce, přičemž jedna ze sekcí se zabývá porodní asistencí. (cnna.cz, © 2017)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 METODIKA PRÁCE

7.1 Cíle práce

Hlavním cílem práce byl exkurz do historie porodní asistence.

7.1.1 Dílčí cíle

- Zjistit, jaký obor studovaly participantky, než začaly studovat porodní asistenci.
- Zjistit, jak participantky vnímají podstatné vlastnosti, které by měla porodní asistentka mít.

7.2 Metodologie výzkumu

Výzkum byl realizován formou kvalitativního šetření. Pro získávání informací od participantek byly využity strukturované rozhovory. Každá z participantek měla možnost se předem s otázkami seznámit a rozhodnout se, zda rozhovor poskytne.

Participantky byly poučeny, že rozhovor bude publikován zcela anonymně a audionahrávka bude po přepracování rozhovoru do písemné formy vymazána a nebude dále nijak reprodukována. Schůzky probíhaly vždy po řádné domluvě, dle časových možností obou stran.

7.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořily vybrané porodní asistentky. Pro rozhovor bylo podstatné, aby každá z participantek měla rozdílný stupeň vzdělání a jinou délku praxe v oboru. Cílem rozhovoru bylo zjistit motivaci pro výběr povolání, předchozí vzdělání, způsob ukončení studia, počet porodů nutný k ukončení studia a také jak vnímají svoji profesi s odstupem času, a jestli si své povolání zvolily správně.

7.3.1 Porodní asistentka číslo 1

1. Proč jste si vybrala práci porodní asistentky?

Toto rozhodnutí spadá do dětského věku, ač je to k nevíře, ale skutečně jsem se asi tak v 10 letech rozhodla. Měla jsem 3 mladší sestry a v tu dobu se zrovna narodila moje nejmladší sestra. Jezdila k nám tehdy taková pořádná porodní babka, která jezdila na pionýru a mně se hrozně líbilo, jak se starala o tu moji malou sestru. Moc se mi líbilo, jak se o ni tehdy ta porodní bába starala, tak jsem jí vždycky hleděla pod ruce. Já sama jsem se o tu malou sestru moc starala a chtěla jsem tady tu práci dělat, ale nevěděla jsem, jak se to povolání jmenuje, a kde se studuje. Na vše jsem přišla vlastně až v 9. třídě, když jsme se měli rozhodovat a já jsem chtěla jít na zdravotnickou školu, tak v tu chvíli jsem zjistila, že ten obor, který jsem chtěla dělat se jmenuje ženská sestra. Takže jsem začala studovat čtyřletý obor na Střední zdravotnické škole v Olomouci.

2. Byla jste po střední zdravotnické škole nebo jste šla studovat porodní asistenci z jiného oboru?

V té době pro povolání porodní asistentky stačilo vlastně to středoškolské vzdělání, které bylo teda buďto čtyřleté, které jsem měla ještě já, anebo pomaturitní. To znamená děvčata, které byly po gymnáziu si mohly udělat dvouleté tak zvané nástavbové studium. Takže já jsem vlastně v těch necelých 19 letech skončila a mohla jsem začít pracovat, jako tehdy ženská sestra, respektive porodní asistentka.

3. Kde jste porodní asistenci studovala a jaká byla délka studia?

Studovala jsem na Střední zdravotnické škole v Olomouci a studium trvalo 4 roky.

4. Čím bylo studium zakončeno?

V tomto studiu byly jak běžné všeobecné předměty čeština, ruština, matematika, fyzika, chemie a tak dále plus ty odborné, a to znamená gynekologie, porodnictví, pediatrie a další, jako například chirurgie a interna. No a když jsme skončily, tak jsme maturovaly a ta maturita se skládala nejdříve ze tří písemných testů z češtiny, ruštiny a z péče o ženu. Pak jsme měly praktickou maturitní zkoušku na Gyn-Por. klinice v Olomouci, já osobně jsem maturovala na šestinedělí. Poté byla ústní zkouška, ta byla v červnu, já konkrétně jsem dělala maturitu 5. 6. v roce 1973. Maturita se skládala z češtiny, ruštiny, gynekologie a porodnictví a z pediatrie.

5. Jaký byl počet porodů nutný k ukončení studia?

My jsme měly tenkrát 15 porodů povinných a 16. jako maturitní. A dalo se to v průběhu toho studia stíhat? Dalo, my jsme v podstatě na porodní sály začaly chodit až ve 3. ročníku, protože v 1. a 2. ročníku jsme byly na všech těch různých odděleních. I vzhledem k našemu věku, protože jsme nastupovaly do studia v těch 15 letech. A za ty 2 roky se to dalo stihnout, a navíc my jsme chodily i mimo tu praxi, kterou jsme měly a mohly jsme samozřejmě i v místě bydliště. A protože já jsem bydlela celou dobu v Přerově. A v Přerově jsem si i sama chodila o prázdninách na praxi. Měla jsem to s těmi porodními asistentkami domluvené, že jsem chodila i ve volném čase, tak abych ty porody stihla odvést.

6. Zaváhala jste někdy během studia nebo později i praxe, zda jste si vybrala správně?

Nezaváhala. Nezaváhala, já to mám jako celoživotní poslání.

7. Jak dlouho pracujete jako porodní asistentka a kde nyní pracujete?

Když to vezmu od maturity, tak pracuji letos 50 let. Přičemž 16 let jsem pracovala přímo v té klinické praxi, kdy jsem dělala na porodnici v Přerově. Poté jsem začala učit porodní asistentky. Krátce jsem učila i všeobecné sestry v Přerově na „zdravce“. No a poté jsem začala učit na lékařské fakultě v Olomouci a tam tenkrát obor porodní asistentka nebyl, takže jsem ho tam tenkrát vytvořila, ten bakalářský studijní program. Byli jsme tenkrát taková pracovní skupina. Ostrava ho potom otevřela těsně před námi, takže 1. byla Ostrava a hned po ní v závěsu jsme byli my v Olomouci. Takže v roce 2002 tam vznikl bakalářský studijní program porodní asistence a od té doby už se teda věnuji porodním asistentkám.

8. Jaké vlastnosti by měla mít dobrá porodní asistentka?

Když to vezmu úplně obecně, musí mít ráda lidi, musí umět s lidmi komunikovat, a to jsou ty základní. Musí být empatická, příjemná, musí mít znalosti. Prostě to musí jít cítit, ten cit s těmi lidmi, s kterými pracujete, to je asi ten základ. A můžu říct Terezko, že přestože jsem v tom oboru už tolik let, když jsem potom na porodním sále a narodí se tam to miminko, vždycky u toho brečím. A jsem hrozně ráda, že tohle dělám, protože to tvrdím a tvrdit budu, je to prostě poslání na celý život.

9. Jak vnímáte kvalitu vzdělávání porodních asistentek v minulosti a dnes?

Kdybychom se podívali úplně do daleké minulosti, jak jsme se o tom bavili, tak vždycky ta nová porodní bába chodila s tou starší, která ji zacvičila, a to si myslím, že to je nejlíp. My, když jsme chodily na praxi, tak jsme dělaly opravdu všechno pod vedením porodních asistentek. Učitelka, která nás učila ve škole, vždycky za námi přišla si nás zkontrolovat a jinak veškerou praxi jsme dělaly s těmi porodními asistentkami, které to tehdy braly vlastně jako takové poslání, že nás učí, že s nimi pracujeme. Ony to tenkrát dělaly výborně ty porodní asistentky, když jsme tam přišly, tak jsme makaly celou tu dobu, co jsme byly na praxi, takže nám to něco vyneslo. A bylo to pro nás velice důležité a ony nás vlastně sledovaly z dálky. Prostě viděly, že když přijdeme na tu praxi, tak tu práci uděláme. Takže jsme prostě byly k té samostatnosti vedené hned od začátku. Když jsem potom učila na zdravotnické škole, ty pomaturitní od roku 89, tak jsem chodila se studentkami na praxi i jako učitelka. Docela mi to vyhovovalo a myslím si, že i těm studentkám. Výhoda byla, že já jsem po těch 16 letech v klinické praxi jen pokračovala ve své práci a učila jsem to ty studentky. Učila jsem v Olomouci na stejné škole, na které jsem kdysi já sama studovala a na porodním sále pracovaly i některé moje bývalé spolužačky, takže spolupráce byla bezvadná. Když jsem přišla s těmi studentkami na praxi, tak jsme se jen zapojily do procesu a dělala jsem zároveň i porodní asistentku i učila studentky. Když se potom udělalo to bakalářské studium, tak jsme zase měly docela výhodu, že škola byla v areálu Fakultní nemocnice Olomouc, takže jsem za studentkami na tu praxi poměrně často chodila. Měly jsme tam hned vytvořený tým mentorek, které to tenkrát opravdu braly jako velice přínosné, opravdu se těm studentkám věnovaly. Když jsem mohla, tak jsem za těmi studentkami chodila, a to mi vyhovovalo. Bohužel, na některých univerzitách jsou nemocnice vzdálené, takže se tam jako vyučující dostaneme méně často. Proto je důležité, mít vytvořený tým úžasných mentorek. Myslím, že každý z nás, který už něco umí, tak by to měl předávat těm mladším a ti mladší se to musí od někoho naučit a od koho jiného by se tu měly naučit, než od nás starších, kteří už ty zkušenosti máme. I v minulosti to tak bylo, že stará porodní bába předávala své zkušenosti mladší a tovaryš předával své zkušenosti učni.

10. Je podle vás klinická praxe studentů dostačující?

Já si myslím, že je. Protože v tom rozsahu, ve kterém teď momentálně je, to znamená těch 1800 hodin, které jsou rozloženy jednak do těch tří let, a ještě je tam ta „opravdová“ prázdninová praxe, která je v tom rozsahu 6 týdnů. Já si myslím, že je dostačující, ale vím o tom, že je potřeba získat vedení těch čtyřiceti porodů a tak dále, takže vím, že když to

studenti nestíhají musí stejně chodit i ve svém volném čase. Takže vlastně těch 1800 hodin, které jsou povinné, tak bych řekla, že jsou stejně rozšířeny o další a další hodiny praxe navíc, na které studenti chodí samostatně. Určitě jsou to desítky, možná stovky hodin navíc. Bohužel náš obor je závislý na porodnosti a tu my neovlivníme. Porodnost je prostě daná, ona je často v takových různých vlnách a máme období, kdy máme vyšší porodnost, a kdy máme nižší.

11. Zdají se vám kompetence porodních asistentek dostačující?

Kompetence, které jsou, vycházejí ze Směrnice Evropské unie, které se přetavily do naší legislativy. A i třeba definice porodní asistentky a tak dále, tam jsou i kompetence a jsou tam nastavené, a tak si to představuji, ale bohužel náš český systém vždycky vymyslí něco jiného. To znamená, že těch kompetencí porodním asistentkám upírá a porodní asistentky nemůžou dělat všechno to, co by měly. Kde je podle mého největší problém, to je v komunitní péči. To znamená, porodní asistentka by se mohla o těhotnou starat během celého těhotenství, vést prenatalní poradnu samostatně, maximálně třikrát poslat ženu ke gynekologovi na nějaká screeningová vyšetření. Jinak by prenatalní poradnu měla vést samostatně. Měla by tam tím pádem bez problémů udělat různé kurzy, cvičení, a pak by mohla maminku případně i doprovodit do porodnice. Ale každopádně by tu ženu měla navštívit i v těhotenství doma, aby se podívala, do jakého prostředí potom to miminko přijde, a jak ta žena má všechno nachystáno, protože ne všechny ženy mají takové představy, co by si všechno měly nachystat. A nesmírně důležité je, také až ta maminka půjde domů z porodnice, aby ji opětně porodní asistentka navštívila a poradila jí, jak se má starat sama o sebe, jak se má starat o to miminko a jak má zvládnout domácnost. Takže toto všechno by ta porodní asistentka měla dělat, a to je věc, která mi tady strašně chybí, kterou jsme tenkrát v 70. letech dělaly. Já jsem moc ráda, že jsem měla tuto možnost. Toto mi velice chybí, protože máme hodně šikovných porodních asistentek, které by tohle mohly dělat, ale bohužel máme problém se zdravotními pojišťovnami, s lékaři a Českou gyn – por společností, která tady do toho teď nedávno začala zase šťourat svým prohlášením, že pojišťovny by tuto službu neměly proplácet. Jenže lékař léčí, takže by jim poskytl léčbu, ale my nepotřebujeme léčbu, my potřebujeme péči o ty naše klientky. Takže si myslím, že by se mělo víc bojovat o rozvoj té komunitní porodní asistence, nebo vůbec o ty návštěvní služby. Ale to už teď záleží na vás mladých, jak vy se teď do toho pustíte a začnete bojovat s úřady, s ministerstvem, se zdravotními pojišťovnami a s českou gyn – por společností. Protože porodní asistentky skutečně umí hodně, a mohly by dělat

hodně, protože to děláme pro ty naše klientky, ale bohužel český systém nám neustále v tom nějakým způsobem brání.

12. Jaký byl váš nejkrásnější zážitek z praxe a na co ráda vzpomínáte?

Na tuto otázku jsem se teda připravovala, zamýšlela jsem se, co vybrat z celé té mé dlouhé praxe, kterou mám. Jako nějaký nejkrásnější okamžik, to se teda nedá říct, ale myslím si, že každý z nás asi nejvíc vzpomíná na své úplné začátky, kdy musel i bojovat za různé věci. Jako když jsem nastoupila tehdy po škole, bylo to jedno z takových nejkrásnějších období, které jsem tehdy zažila na porodnici v Přerově. Začaly jsme hodně pracovat s mladými lékaři, kteří byli nakloněni tomu abychom jako porodní asistentky skutečně na tom porodním sále pracovaly naprosto samostatně. Já, když jsem nastoupila, tak tam byli starší lékaři a oni měli trošičku svoje způsoby, ale když tam potom nastoupili tady ti mladší, tak nás velice podporovali a nechávali nás pracovat samostatně. Takže v té době jsem si ten porodní sál ovládala naprosto sama, dělala jsem si s maminkama to, co jsem potřebovala, a dokonce pak se nám podařilo i to, že když náhodou došlo a musela se udělat třeba epiziotomie, je teda fakt, že v té době se těch epiziotomií dělalo víc, než se dělá teď, ale my jsme i tu epiziotomii uměly ošetřit. To znamená, že já jsem na tom porodním sále udělala toto všechno sama a jenom jsme se domluvili a zavolala jsem udělala jsem toto, máme toto a on čekal na to, že já ho zavolám jenom kdyby byla nějaká patologie. A ještě ráda vzpomínám na to období, kdy jsem chodila 2 roky po terénu jako porodní bába, tak ty byly úplně úžasný. Měla jsem několik ulic v Přerově a k tomu ještě tři vesnice. Když mě poprvé na jedné vesnici oslovili „přišla tady babička“ a mě tehdy v té době bylo asi sedmadvacet, tak mě slovo babička nejdříve zaskočilo, a pak jsem si uvědomila, že myslí tu porodní babičku. Tak to bylo úplně nádherné období a dělala jsem to, co bych si přála, aby ty porodní asistentky dělaly i dnes.

13. Kolika dětem jste přibližně pomohla na svět?

To se nedá spočítat. Je teda fakt, že když jsem nastoupila do práce po škole, tak jsem si to zapisovala. A třeba bych vypíchla tady jednu věc. My jsme sloužili osmičky a přes soboty a neděle dvanáctky. A bylo období asi 74. a 75. ročník, to byly tenkrát nejsilnější ročníky, kdy za jednu službu bylo třeba 8 porodů. A ještě podotýkám, že jsem sloužila na porodním sále sama. Jedna asistentka sloužila na šestinedělí a jedna na porodním sále. Když si to teď představím vůbec nevím, jak jsme to stihaly, ale nějak mi to nepřišlo.

14. Co byste chtěla vzkázat budoucím porodním asistentkám?

Aby to svoje povolání, které si vybraly, aby si ho vybraly na celý život a braly ho jako své poslání, to nejkrásnější opravdu na celý život.

7.3.2 Porodní asistentka číslo 2

1. Proč jste si vybrala práci porodní asistentky?

Nebyla to první volba. Po studiu gymnázia jsem studovala 3 roky medicínu, kde jsem ale cítila velké napětí, velký objem studia, stres, nespokojenost. Teprve po zanechání studia jsem si pohrávala s myšlenkou této možnosti a vybrala si tento obor. Za práci PA jsem ráda, protože je pestrá, mohu v ní využívat schopnosti a dary, které mi byly dány do vínku, a cítím se při tom spokojená.

2. Byla jste po střední zdravotnické škole nebo jste šla studovat porodní asistenci z jiného oboru?

Gymnázium, 3 roky jiná VŠ (Všeobecné lékařství)

3. Kde jste porodní asistenci studovala a jaká byla délka studia?

UTB, 3 roky

4. Čím bylo studium zakončeno?

Bakalářskou prací a státními zkouškami

5. Jaký byl počet porodů nutný k ukončení studia?

40 porodů

6. Zaváhala jste někdy během studia nebo později i praxe, zda jste si vybrala správně?

Během praxí byly občas momenty, kdy jsem byla velmi unavená ze směn, na které jsem nikdy předtím nebyla zvyklá. A někdy taky nepříjemný přístup mentorek a lékařů na praxi byl odrazující.

7. Jak dlouho pracujete jako porodní asistentka a kde nyní pracujete?

Nyní jsem na MD, ale pracuji jako komunitní PA, předtím KNTB 4 roky na oddělení šestinedělí a rizikové těhotenství.

8. Jaké vlastnosti by měla mít dobrá porodní asistentka?

Měla by umět dobře skloubit tři části těla: RUCE (nejen být „šikovná“ a pracovitá, ale taky mít laskavý dotek), SRDCE (srdečný přístup) a MOZEK (nejen po stránce racionální, ale

taky emocionální a citové). Taky by měla být empatická. V neposlední řadě taky kolegiální a týmová (tato práce není o sólistech, ale o týmu, kdy každý článek má svou důležitou funkci).

9. Jak vnímáte kvalitu vzdělávání porodních asistentek v minulosti a dnes?

Myslím, že se studium snaží přizpůsobit potřebám žen a výuka se snaží čerpat i ze západních států, kde jsou v tomto směru napřed, což v minulosti tak nebylo. Na druhou stranu někdy (opravdu u některých případech) chybí bazální služnost, zdravé sebevědomí a zručnost.

10. Je podle vás klinická praxe studentů dostačující?

Myslím, že ano. Jen by možná bylo dobré kvalitně a efektivně využít čas, který na klinických praxích studentky mají.

11. Zdají se vám kompetence porodních asistentek dostačující?

Ano. Ale máme se kam posouvat. Na západě jsou specializované PA, které třeba umí s UZ. Na druhou stranu na oddělení šestinedělí nebo v ambulancích by mohly získat větší důvěru a kompetence od lékařů (systému).

12. Jaký byl váš nejkrásnější zážitek z praxe a na co ráda vzpomínáte?

Těch krásných momentů bylo mnoho. Vždy mě potěší, když se ke mně ženy znají po x letech a připomenou mi, jak jsem se o ně starala a že jsem pro ně byla oporou a že se těšily, že zase přijdu na směnu. To je pro mě velká radost a zpětná vazba.

13. Kolika dětem jste přibližně pomohla na svět?

Nepracovala jsem na PS, nyní pouze doprovázím k porodu (cca 20 dětí).

14. Co byste chtěla vzkázat budoucím porodním asistentkám?

Aby svoji práci dělaly, jak nejlépe umí (rukama, srdcem a mozkiem). Aby byly trpělivé k sobě i k ženám. Aby měly sebe i ženy v úctě. Aby byly v práci šťastné a spokojené, aby za svou práci dostaly dobrou odměnu a měly úžasný kolektiv. Taky jim přeji, aby nezapomínaly na „dobíjení baterek“, aby měly z čeho čerpat (doma, v práci).

Taky jim přeji, aby chodily rády do práce, a ještě radši se z ní vracely zpět ke své milující rodině, která je nejcennější.

7.3.3 Porodní asistentka číslo 3

1. Proč jste si vybrala práci porodní asistentky?

Po odborné praxi na SZŠ jsem věděla, že chci pracovat pouze na porodnici se ženami a novorozenci. Ta práce se mi tak líbila, že jsem měla jasnou představu, kam se budu po škole hlásit.

2. Byla jste po střední zdravotnické škole nebo jste šla studovat porodní asistenci z jiného oboru?

Studovala jsem na SZŠ ve Zlíně studijní obor všeobecná sestra.

3. Kde jste porodní asistenci studovala a jaká byla délka studia?

První jsem studovala tříleté studium na Vyšší odborné škole ve Zlíně jako diplomovaná porodní asistentka, tenkrát ještě nebylo možné studovat porodní asistenci na vysoké škole. Potom jsem studovala bakalářský studijní obor porodní asistence na Univerzitě Palackého v Olomouci.

4. Čím bylo studium zakončeno?

První studium bylo zakončeno absolutoriem s obhajobou diplomové práce, zpracovala jsem kazuistiku „Péče o ženu s gestačním diabetem mellitem“. Bakalářské studium bylo zakončeno obhajobou bakalářské práce a státní závěrečnou zkouškou. V rámci zakončení obou studií byla i praktická zkouška v porodní asistenci.

5. Jaký byl počet porodů nutný k ukončení studia?

40 samostatně odvedených porodů

6. Zaváhala jste někdy během studia nebo později i praxe, zda jste si vybrala správně?

Ne, nikdy.

7. Jak dlouho pracujete jako porodní asistentka a kde nyní pracujete?

Jako porodní asistentka pracuji 20 let a mám různé pracovní zkušenosti. V současné chvíli se podílím na vzdělávání studentek porodní asistence na ÚZV UTB ve Zlíně, částečně pracuji jako komunitní porodní asistentka a v KNTB ve Zlíně.

8. Jaké vlastnosti by měla mít dobrá porodní asistentka?

Domnívám se, že platí tradiční popis vlastností porodní asistentky, která by měla být moudrá, vzdělaná a pracovitá, ale určitě bych přidala i například empatická, spolehlivá a komunikativní.

9. Jak vnímáte kvalitu vzdělávání porodních asistentek v minulosti a dnes?

Praktickou výuku v porodní asistenci vnímám v podstatě jako stejnou, drobné pozitivní změny se postupně dějí. Už před dvaceti lety fungoval ve Zlíně mentoring praxe porodních asistentek, což považuji za zásadní. V teoretické výuce vnímám mírný odstup od tlaku na memorování obrovského množství teoretických poznatků.

10. Je podle vás klinická praxe studentů dostačující?

Ano, ale doplnila bych praxi v komunitním prostředí.

11. Zdají se vám kompetence porodních asistentek dostačující?

Dle české legislativy jsou kompetence českých porodních asistentek stejné jako v zemích EU, ale v praxi bohužel nedochází k jejich naplňování v plném rozsahu, což je dlouhodobě velmi neutěšená situace.

12. Jaký byl váš nejkrásnější zážitek z praxe a na co ráda vzpomínáte?

Každý krásný porod a spokojená klientka je pro mě hřejivou vzpomínkou. Ale ráda vzpomínám na studentskou praxi, kdy jsem několikrát dostala osobní poděkování, něco na památku, od klientek, o které jsem pečovala. Tyto vzpomínky jsou pro mě silné.

13. Kolika dětem jste přibližně pomohla na svět?

cca 400 dětí

14. Co byste chtěla vzkázat budoucím porodním asistentkám?

Aby na sobě tvrdě pracovaly, zejména, než přijde založení vlastní rodiny, aby cestovaly a poznaly porodní asistenci v zahraničí, aby se vzdělávaly a stále hledaly nové možnosti, bojovaly za zlepšení situace v porodní asistenci v ČR nejen pro ženy a jejich děti, ale také možnost uplatňování kompetencí porodní asistentky v praxi, aby mohly pečovat o své klientky v plném rozsahu v jakémkoliv prostředí, dle svých nejlepších schopností a dovedností. Porodní asistence není jen prací, ale celoživotním posláním, a je potřeba se naučit skloubit osobní a pracovní život zdravotníka, tak aby nezapomínaly žít vlastní život naplno a mít se ráda.

7.3.4 Porodní asistentka číslo 4

1. Proč jste si vybrala práci porodní asistentky?

Během studia na střední škole jsem věděla, že svoji cestu chci směřovat k miminkům, takže nebylo co řešit.

2. Byla jste po střední zdravotnické škole nebo jste šla studovat porodní asistenci z jiného oboru?

Vystudovala jsem střední zdravotnickou školu.

3. Kde jste porodní asistenci studovala a jaká byla délka studia?

UTB Zlín, 3 roky

4. Čím bylo studium zakončeno?

Státní závěrečnou zkouškou a titulem Bc.

5. Jaký byl počet porodů nutný k ukončení studia?

40 porodů

6. Zaváhala jste někdy během studia nebo později i praxe, zda jste si vybrala správně?

Ne, nezaváhala.

7. Jak dlouho pracujete jako porodní asistentka a kde nyní pracujete?

V červenci 2023 to budou 2 roky, Kroměřížská porodnice.

8. Jaké vlastnosti by měla mít dobrá porodní asistentka?

Empatie, trpělivost, být schopná vytvořit bezpečné a klidné prostředí pro porod, vzdělaná, mít velké srdce, šikovné ruce.

9. Jak vnímáte kvalitu vzdělávání porodních asistentek v minulosti a dnes?

Na tuto otázku nedokážu relevantně odpovědět, protože o ní nemám dostatek znalostí. Ale myslím si, že vzdělávání porodních asistentek nyní je na velmi vysoké úrovni.

10. Je podle vás klinická praxe studentů dostačující?

Víceméně, ale mohlo by se odpustit od zbytečných oddělení/ambulancí a mít převážně praxi na porodním sále.

11. Zdají se vám kompetence porodních asistentek dostačující?

Dostačující je dobře vystihnuté.

12. Jaký byl váš nejkrásnější zážitek z praxe a na co ráda vzpomínáte?

Pro mě je nejkrásnější zážitek každý porod.

13. Kolika dětem jste přibližně pomohla na svět?

Opravdu nevím, od státnicového porodu nepočítám. Asi kolem 100-150.

14. Co byste chtěla vzkázat budoucím porodním asistentkám?

Ať vydrží, úspěšně odstátnicují, protože to opravdu stojí za to.

7.3.5 Porodní asistentka číslo 5

1. Proč jste si vybrala práci porodní asistentky?

Od svých 10 let jsem toužila být sestřičkou a pracovat s miminky

2. Byla jste po střední zdravotnické škole nebo jste šla studovat porodní asistenci z jiného oboru?

Po studiu na gymnáziu Lesní čtvrť jsem studovala dvouletou nástavbu na Porodní asistentku.

3. Kde jste porodní asistenci studovala a jaká byla délka studia?

Ve Zlíně dvouleté nástavbové studium.

4. Čím bylo studium zakončeno?

Ústní i praktickou zkouškou

5. Jaký byl počet porodů nutný k ukončení studia?

30 porodů + 1 zápočtový

6. Zaváhala jste někdy během studia nebo později i praxe, zda jste si vybrala správně?

Ne, nikdy jsem nezaváhala.

7. Jak dlouho pracujete jako porodní asistentka a kde nyní pracujete?

34 let – novorozenecké oddělení

8. Jaké vlastnosti by měla mít dobrá porodní asistentka?

Empatii a snahu se sebevzdělávat

9. Jak vnímáte kvalitu vzdělávání porodních asistentek v minulosti a dnes?

Nevnímám rozdíly v kvalitě, vnímám to tak, že je o rok delší studium zakončené titulem Bc., za nás za stejnou dobu studia nebylo možné tento titul získat.

10. Je podle vás klinická praxe studentů dostačující?

Ano, nejvíce zkušeností získají až po nástupu do praxe.

11. Zdají se vám kompetence porodních asistentek dostačující?

Ano, ale zdaleka nejsou naplňovány.

12. Jaký byl váš nejkrásnější zážitek z praxe a na co ráda vzpomínáte?

Když přišla maminka s obrovskou kyticí růží a poděkovala za mou péči o ni, plakaly jsme dojetím obě.

13. Kolika dětem jste přibližně pomohla na svět?

Jen těm na škole, po nástupu do praxe jsem pracovala na šestinedělí, na oddělení rizikového těhotenství, gynekologii – operativě, a nakonec jsem nadobro skončila na vysněném novorozeneckém oddělení, na kterém pracuji doposud.

14. Co byste chtěla vzkázat budoucím porodním asistentkám?

Nenechte se od vysněného cíle odradit někdy velmi nevhodným chováním některých zdravotníků na odděleních, kde provádíte praxi.

7.3.6 Porodní asistentka číslo 6

1. Proč jste si vybrala práci porodní asistentky?

Chtěla jsem pracovat s miminkama a tehdy v té době vzdělání na dětskou sestru nebylo, a já jsem byla jsem po gymnáziu, takže jediná cesta pro mě byla porodní asistentka. Chtěla jsem původně pracovat na neonatologii.

2. Byla jste po střední zdravotnické škole nebo jste šla studovat porodní asistenci z jiného oboru?

Mám za sebou gymnázium.

3. Kde jste porodní asistenci studovala a jaká byla délka studia?

Studovala jsem ji v Olomouci, délka byla 3 roky studia v prezenční formě. Tehdy. To bylo ještě na lékařské fakultě, než se osamostatnila fakulta. A magisterské studium máte zaměřené na pedagogiku? magisterské tehdy poprvé otevřeli nebo znovu otevřeli magisterské studium na pajdáku. A varianta byla buď perioperativa, pajdák anebo management. Management byl tehdy na lékařské fakultě a pajdák byl v Olomouci na pedagogické fakultě. Takže jsem pokračovala, jakože tady tímto směrem abych si rozšířila obzory a nebyla fixovaná jenom na zdravotnictví, ale mohla si do budoucna vybrat kterým směrem se ubírat

4. Čím bylo studium zakončeno?

Státní zkouškou v obojím. I v bakalářském i magisterském studiu státní zkouškou. V porodní asistenci to byla to byla neonatologie, gynekologie, porodnictví a v tom pedagogickém to byla somatologie, celá anatomie s fyziologií dohromady, psychologie a didaktika.

5. Jaký byl počet porodů nutný k ukončení studia?

40, to se drží pořád stejně.

6. Zaváhala jste někdy během studia nebo později i praxe, zda jste si vybrala správně?

Ne, nezaváhala jsem nikdy. Byla jsem si jistá a potvrdilo se mi to u prvního porodu, který jsem viděla. Prostě, když se narodilo miminko a tehdy jsem si řekla toto chci dělat. Proto já i třeba nerada pouštím cizí porody studentům na videu, protože si myslím, že je mnohem

lepší, když to zažijí na vlastní kůži a až to je teprve osloví a řeknou si ano anebo ne. A tehdy ten první porod, co jsem viděla, tak jako doted'ka si pamatuju i moje mamka si to pamatuje, protože jsem jí to popisovala, takže ta to jako často někde trousí, jak jsem prostě reagovala nebo trousila teď už ne. Jak jsem reagovala na to, když jsem poprvé opravdu naživo viděla porod, že to je fakt jako zázrak. Že to je krásný okamžik. Takže ani třeba ze strany personálu nebo chování třeba těch mentorů na té praxi? Jako taky to nebylo vždycky úplně růžové a jak jsme si střídaly mentorky, tak každá samozřejmě měla jiný styl práce, tak nás podstatě tepaly za to, že děláme něco „špatně“, ale přitom člověk kopíroval zase tu mentorku, kterou měl předtím, takže tady ty informace já jsem si nějak v hlavě zpracovala, a to mnou procházelo a už jsem věděla, že s tou to mám dělat tak a s tou to mám dělat onak, aby byly spokojené a bylo to v pohodě. A měly jste teda jednu mentorku? Neměly jsme jednu mentorku. Měly jsme mentorku, ale střídaly se s každou službou. Měly jsme rozpis služeb a pokaždé jsme měly někoho jiného.

7. Jak dlouho pracujete jako porodní asistentka a kde nyní pracujete?

Šest let jako porodní asistentka, ale na dohodu a při zaměstnání ne plným úvazkem, protože pracuji na univerzitě už dvanáct let.

8. Jaké vlastnosti by měla mít dobrá porodní asistentka?

Každopádně by měla být asi pokorná ke své vlastní profesi. Chodit do práce s respektem a úctou, jak k rodičkám, tak ke kolegyním. A určitě by tam měla být zároveň taky značná míra asertivity. Jako umění vystupovat a komunikovat s lidmi. To si myslím, že je v dnešní době fakt důležité. Jednat slušně, ale je to všude, je to v každé profesi a lidi by se k sobě měli chovat navzájem s respektem. Ale je to dvousečné, protože ta rodička prostě někdy má pocit, že si může dovolit úplně všechno. Přesto my musíme prostě zachovávat profesionální tvář a vystupovat pořád mile, profesionálně, laskavým způsobem, který tam měl být, jí musíme i asertivně vysvětlit určité věci.

9. Jak vnímáte kvalitu vzdělávání porodních asistentek v minulosti a dnes?

Vzdělávání nevím, jestli se v rámci teoretických příprav něco extrémním způsobem změnilo záleží, co myslíte tou minulostí. Ale když srovnám sebe a vaši výuku, tak si nemyslím, že se v tom teoretickém základu, že by se toho moc změnilo myslím si, že máte asi možná o něco víc praxí, ale taky to nebude moc. Ty výkony jsou pořád stejné, ty, co se musely nasbírat nebo

počet těch výkonů je pořád stejný. Možná máte o něco víc praxe, takže máte v podstatě víc času tady ty výkony posbírat. A myslím si, že se to liší hodně pracovištěm, kde tu praxi sbíráte. Záleží fakt, ve které nemocnici jsou ty mentorky, jak se vás ujmou, k čemu všemu vás pustí. Jak moc jsou ochotné a nakloněné tomu, abyste byly nadupané. Myslím si že, máte výhodu. My jsme třeba byly ve fakultní nemocnici, v krajské nemocnici i v městské nemocnici, takže jsem za dobu praxe vyzkoušela všechny tady tyto druhy a mám pocit, že čím větší nemocnice je, tím vzdálenější přístup k těm mentorům. Jakože čím menší nemocnice, tím jste si bliž tím mentorem a ten vztah je důvěrnější a více vás pustí k těm výkonům. A můžete si toho vyzkoušet mnohem víc. Jakože když srovnávám Zlín, vidím to tady z té pedagogické stránky a vidím, jak s vámi pracují ty holky a myslím si že, tady třeba ve Zlíně jste to vyhrály. Víceméně, že to máte fakt super, že se vás ujaly velice svědomitě.

10. Je podle vás klinická praxe studentů dostačující?

Asi jo. Já si myslím, že jí máte teď tak strašně moc, že si myslím, že je dostačující. A pokud jí ty holky studentky plní svědomitě a připravují se na ni, tak jim určitě stačí. A když mají chuť se učit. Ne, že přijdou do služby a jenom si to tam odstojí někde, protože zrovna není do čeho „píchnout“, to jim ta praxe určitě nic moc nedá, ale i to je o lidech a s tím nic neuděláte, to prostě každý si musí ze svého svědomí k tomu přistupovat podle sebe. A pokud ten čas, který má k dispozici využije na maximum, tak je ta praxe určitě dostačující.

11. Zdají se vám kompetence porodních asistentek dostačující?

Asi je v některých místech něco, kde by se dalo trošku víc polevit, že by ty holky mohly mít víc pravomoci, co by mohly dělat, aby nebyly tolik závislé na lékařích. Asi tím pádem nejsou dostačující. Něco málo by se tam dalo najít, kde by mohly mít větší kompetence.

12. Jaký byl váš nejkrásnější zážitek z praxe a na co ráda vzpomínáte?

Nejkrásnější zážitek z praxe no to to už je tak dávno. Asi mi vždycky vyskočí v hlavě jeden porod s rodinkou, byla strašně milá. A potom porodu mi poslali dopis jménem té jejich nově narozené holčičky, tak ten mám do teďka schovaný. A i fotku mi poslali, protože se tam chtěli nechat vyfotit. Tak máme společnou fotku z praxe s tou rodinou, s tou maminkou s tatínkem a ten děkovaný dopis, který vlastně mám uložený. Je strašně milé, když se tady s tímto člověk setká, s nějakou zpětnou vazbou a kdy vám ti lidi dají najevo, že tu práci, co děláte, děláte dobře. Že byli spokojení, a že se jim to líbilo. Asi bych poukázala na zpětnou vazbu, protože

ta člověka strašně potěší. A když vezmu praxi teď v rámci práce, tak od těch studentů je to úplně to samé, prostě vzpomínáte na ročník, kdy prostě za vámi přijdou ti studenti a řeknou byla jste super a strašně nás to s vámi bavilo. Přednášky byly úžasné a děkujeme. Toto mě asi na té na práci těší nejvíc a je to i takový hnací motor to, že prostě je tam nějaký vztah. A když vezmu studentky v rámci praxe, protože mám praxi jako v té nemocnici, tak když vezmu studentky, tak se s některýma do teďka setkáváme a zdravíme se ve městě, když se potkáme. A s některýma jsem v těsném kontaktu, ty, co zůstanou tady v nemocnici, tak ten kontakt jako je. A od nich, když je ta zpětná vazba pozitivní, tak člověk je spokojený a těší ho to.

13. Kolika dětem jste přibližně pomohla na svět?

Když počítám a samozřejmě musím počítat těch povinných 40, tak potom v rámci té další pětileté praxe se tam asi nasrřádá dalších nějakých do těch 40 dětí. Ale tak asi bych zůstala u těch 80 dejme tomu. Jako moc jich nebylo tím, že jsem vlastně po škole hned skončila na univerzitě. Pro mě je důležité abych byla v obraze, abych viděla, jak se to dělá a nevykládala vám studentům nějaké nesmysly.

14. Co byste chtěla vzkázat budoucím porodním asistentkám?

Aby svou práci dělali rády. A jak už jsem zmiňovala s neustálým respektem a pokorou k té profesi, ale hlavně, aby ji dělaly srdcem a dělaly ji rády musí je to bavit ta práce.

8 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ

Podrobné tabulky byly vypracovány na základě provedených rozhovorů s porodními asistentkami. Celé znění odpovědí je k přečtení na předchozích stranách.

8.1 Proč jste si vybrala práci porodní asistentky?

Ze získaných informací, které jsou k vidění v tabulce číslo 1, vyplývá, že 4 (66,7 %) participantky si svou práci zvolily, protože se chtěly starat o novorozence. Pro 1 (16,7 %) participantku nebyla porodní asistence první volba a 1 (16,7 %) porodní asistentka si práci zvolila, protože měla vzor v jiné porodní asistentce, která se starala o mladšího sourozence.

Tabulka 1- výběr povolání

Pa 1	Vzor v porodní asistentce, která se starala o sourozence.
Pa 2	Nebyla to první volba, ale jsem za práci PA velmi ráda.
Pa 3	Věděla jsem, že chci pracovat pouze na porodnici se ženami a novorozenci.
Pa 4	Během studia na střední škole jsem věděla, že svoji cestu chci směřovat k miminkům, takže nebylo co řešit.
Pa 5	Od svých 10 let jsem toužila být sestřičkou a pracovat s miminky.
Pa 6	Chtěla jsem pracovat s novorozenci na neonatologii.

ZDROJ: autorka práce 2023

8.2 Byla jste po střední zdravotnické škole nebo jste šla studovat porodní asistenci z jiného oboru?

Z tabulky číslo 2 zjistíme, z jaký obor participantky studovaly, než začaly studovat porodní asistenci. Ze získaných informací vyplývá, že jedna (16,7 %) porodní asistentka začala studovat porodní asistenci (dřívější název oboru byl ženská sestra) hned po základní škole. Další dvě (33,4 %) porodní asistentky studovaly obor po absolvování SZŠ. Zbylé tři (49,8 %) participantky začaly studovat porodní asistenci po ukončení gymnázia.

Tabulka 2 - původní obor

Pa 1	Po základní škole jsem nastoupila na maturitní obor – ženská sestra.
Pa 2	Gymnázium, 3 roky jiná vysoká škola.
Pa 3	Po SZŠ – obor všeobecná sestra.
Pa 4	Vystudovala jsem SZŠ.
Pa 5	Po gymnáziu.
Pa 6	Po gymnáziu.

ZDROJ: autorka práce, 2023

8.3 Kde jste porodní asistenci studovala a jaká byla délka studia?

Tabulka číslo 3 znázorňuje místo studia a dobu, po kterou studium trvalo. Přičemž jedna porodní asistentka má dva různé stupně vzdělání v porodní asistenci.

Tabulka 3 - místo a délka studia

	Místo studia	Délka studia
Pa 1	SZŠ Olomouc	4 roky
Pa 2	UTB Zlín	3 roky
Pa 3	VOŠ Olomouc, UPOL Olomouc	3 roky Dis., 3 roky Bc.
Pa 4	UTB Zlín	3 roky
Pa 5	VOŠ Zlín	2 roky
Pa 6	UPOL Olomouc	3 roky

ZDROJ: autorka práce, 2023

8.4 Čím bylo studium zakončeno?

U čtyř (66,8 %) respondentek bylo studium porodní asistence zakončeno vysokoškolským titulem bakalář (Bc.), U jedné (16,7 %) respondentky bylo studium ukončeno maturitní zkouškou a u jedné (16,7 %) respondentky bylo studium zakončeno ústní a praktickou zkouškou a titulem ženská sestra.

Tabulka 4 - zakončení studia

Druh zakončení studia	
Pa 1	Praktickou, písemnou a ústní maturitní zkouškou.
Pa 2	Bakalářskou práci a státní zkouškou.
Pa 3	První studium absolutoriem, bakalářské, bylo zakončeno státní závěrečnou zkouškou.
Pa 4	Státní závěrečnou zkouškou a titulem Bc.
Pa 5	Ústní a praktickou zkouškou.
Pa 6	Státní závěrečnou zkouškou a titulem Bc.

ZDROJ: autorka práce, 2023

8.5 Jaký byl počet porodů nutný k ukončení studia?

Tabulka číslo 5 ukazuje, jaký počet porodů byl nutný k zakončení studia porodní asistence. U čtyř (66,8 %) porodních asistentek bylo nutné mít splněných čtyřicet porodů. U jedné (16,7 %) respondentky bylo nutné splnit 30 porodů plus 1 zápočtový. U jedné (16,7 %) porodní asistentky bylo nutné pro ukončení studia samostatně odvést 15 porodů plus jeden maturitní.

Tabulka 5 - počet porodů

Počet porodů	
Pa 1	15+ 1 maturitní porod
Pa 2	40
Pa 3	40
Pa 4	40
Pa 5	30+ 1 zápočtový
Pa 6	40

Zdroj: autorka práce, 2023

8.6 Zaváhala jste někdy během studia nebo i později během praxe, zda jste si vybrala správně?

Tato otázka zjišťovala spokojenost porodních asistentek s výběrem svého povolání. Pět (83,5 %) porodních asistentek nikdy nad výběrem své profese nezaváhalo, ani během studentské praxe. Jen jedna (16,5 %) porodní asistentka přiznala, že během studentských praxí občas zaváhala nad výběrem svého povolání.

Tabulka 6 - správný výběr povolání

Pa 1	Nezaváhala.
Pa 2	Občas, během klinické praxe při studiu.
Pa 3	Ne, nikdy.
Pa 4	Ne, nezaváhala.
Pa 5	Ne, nikdy jsem nezaváhala.
Pa 6	Ne, nikdy.

ZDROJ: autorka práce, 2023

8.7 Jak dlouho pracujete jako porodní asistentka a kde nyní pracujete?

Tabulka číslo 7 znázorňuje délku praxe v oboru jednotlivých respondentek. A jejich nynější pracovní umístění.

Tabulka 7 - délka praxe

	Délka praxe	Nynější zaměstnání
Pa 1	50 let	UTB Zlín
Pa 2	4 roky	Komunitní Pa
Pa 3	20 let	UTB Zlín, komunitní Pa, KNTB Zlín
Pa 4	2 roky	Porodní sál
Pa 5	34 let	Novorozenecké oddělení
Pa 6	6 let	UTB Zlín, KNTB Zlín

ZDROJ: autorka práce, 2023

8.8 Jaké vlastnosti by měla mít dobrá porodní asistentka?

Tato otázka se zaměřovala na vlastnosti porodních asistentek. Pět (83,5 %) porodních asistentek pracujících v oboru se shoduje na tom, že pro porodní asistentku je důležitá empatie, jen jedna (16,5 %) asistentka tuto vlastnost neuvedla.

Tabulka 8 - vlastnosti porodní asistentky

Pa 1	Musí mít ráda lidi, být komunikativní. Musí být empatická, příjemná. Musí mít znalosti.
Pa 2	Umět skloubit ruce, srdce a mozek.
Pa 3	Měla by být moudrá, vzdělaná a pracovitá. Ale i komunikativní a empatická.
Pa 4	Empatie, trpělivost, šikovné ruce a velké srdce.
Pa 5	Empatii a snahu se sebevzdělávat.
Pa 6	Empatii, velkou pokoru a lásku k povolání.

ZDROJ: autorka práce, 2023

8.9 Jak vnímáte kvalitu vzdělávání porodních asistentek v minulosti a dnes?

Tabulka číslo 9 znázorňuje názory respondentek na kvalitu vzdělávání porodních asistentek. Tři (49,8 %) porodní asistentky nevnímají rozdíly v kvalitě výuky v minulosti a dnes. Jedna (16,7 %) nedokázala otázku relevantně zhodnotit. Jedna (16,7 %) respondentka si myslí, že praktická výuka je srovnatelná, v teoretické části je menší tlak na množství učiva. Jedna (16,7 %) porodní asistentka bere jako svou povinnost předávat své zkušenosti mladším generacím.

Tabulka 9 – kvalita vzdělávání

Pa 1	Starší porodní bába vždy zacvičovala tu mladší.
Pa 2	Studium se snaží více přizpůsobit potřebám žen.
Pa 3	Praktická výuka je stejná. Teoretická výuka, menší tlak na memorování velkého množství učiva.
Pa 4	Nedokážu na otázku odpovědět.
Pa 5	Nevnímám rozdíly v kvalitě.
Pa 6	Nevnímám rozdíly v kvalitě.

ZDROJ: autorka práce, 2023

8.10 Je podle vás klinická praxe studentů dostačující?

Pět respondentek (83,5 %) považuje klinické praxe studentů za dostačující. Jedna (16,5 %) porodní asistentka by praxe studentů rozšířila ještě o praxi v komunitním prostředí.

Tabulka 10 - praxe studentů

Pa 1	Ano, je.
Pa 2	Ano.
Pa 3	Ano, ale doplnila bych praxi v komunitním prostředí.
Pa 4	Víceméně Ano.
Pa 5	Ano.
Pa 6	Ano.

ZDROJ: autorka práce, 2023

8.11 Zdají se vám kompetence porodních asistentek dostačující?

Otázka číslo 11 vypovídá o naplňování kompetencí porodních asistentek. Pět (83,5 %) respondentek/ porodních asistentek si myslí, že kompetence vyplývající ze směrnic jsou nastaveny správně a jsou dostačující. Bohužel se také shodují na tom, že kompetence nejsou dostatečně naplňovány. Jedna (16,5 %) si myslí, že kompetence jsou dostačující bez výhrad k jejich naplňování.

Tabulka 11 - kompetence porodních asistentek

Pa 1	Kompetence jsou nastavené, a tak si je představuji, ale ne vždy jsou naplňovány.
Pa 2	Ano, ale máme se kam posouvat.
Pa 3	Ano, ale nedochází k jejich naplňování.
Pa 4	Dostačující je dobře vystihnuté.
Pa 5	Ano, ale zdaleka nejsou naplňovány.
Pa 6	Ano, jsou. Jen nejsou dostatečně naplňovány.

ZDROJ: autorka práce, 2023

8.12 Jaký byl váš nejkrásnější zážitek z praxe a na co ráda vzpomínáte?

V tabulce číslo 12 si můžeme přečíst jaké jsou nejkrásnější zážitky porodních asistentek/respondentek.

Tabulka 12 - nejkrásnější zážitek

Pa 1	Myslím, že každý z nás vzpomíná na své začátky.
Pa 2	Vždy mě potěší, když se ke mně ženy znají i po mnoha letech.
Pa 3	Každý krásný porod. Ale ráda vzpomínám na studentskou praxi.
Pa 4	Nejkrásnější zážitek je pro mě každý porod.
Pa 5	Dostala jsem obrovskou kyticí růží za péči.
Pa 6	Každá zpětná vazba je pro mě krásná a důležitá.

ZDROJ: autorka práce, 2023

8.13 Kolika dětem jste přibližně pomohla na svět?

Tabulka číslo 13 zaznamenává odpovědi respondentek na počet porodů, u kterých za svou praxi asistovaly.

Tabulka 13 - počet dětí

Počet dětí	
Pa 1	Nedá se to spočítat.
Pa 2	Asi 20 dětí + ty povinné ve škole
Pa 3	Asi 400
Pa 4	100–150
Pa 5	Asi 30
Pa 6	Asi 80

ZDROJ: autorka práce, 2023

8.14 Co byste chtěla vzkázat budoucím porodním asistentkám?

Tato tabulka předkládá to, co by chtěly respondentky vzkázat svým budoucím kolegyním/kolegům.

Tabulka 14 - vzkaz pro budoucí porodní asistentky

Pa 1	Aby to své povolání braly jako své poslání na celý život.
Pa 2	Aby byly trpělivé k sobě i ženám. Aby měly sebe i ženy v úctě.
Pa 3	Aby na sobě tvrdě pracovaly, aby cestovaly a poznaly porodní asistenci i v zahraničí.
Pa 4	Ať vydrží a úspěšně odstátnicují, protože to stojí za to.
Pa 5	Nenechejte se od vysněného cíle nikým odradit.
Pa 6	Aby svou práci dělaly s respektem a úctou.

ZDROJ: autorka práce, 2023

9 DISKUZE

Hlavním cílem bakalářské práce byl exkurz do dějin porodní asistence, který je popisován v teoretické části práce. Pro praktickou část práce jsme si zvolili kvalitativní výzkum formou rozhovorů. Po stanovení dílčích cílů práce jsme vypracovali otázky. Jako participantky byly zvoleny porodní asistentky s různou délkou praxe, kterým bylo při rozhovoru položeno 14 otázek na témata spojená s porodní asistencí. Pro realizaci rozhovorů bylo vybráno 6 porodních asistentek/participantek.

Prvním dílčím cílem práce bylo zjistit, jaký obor participantky studovaly před studiem porodní asistence. Na tento cíl byla zaměřena otázka číslo 2, která zněla: „Byla jste po střední zdravotnické škole nebo jste šla studovat porodní asistenci z jiného oboru?“ Tři z dotazovaných asistentek byly po gymnáziu a 2 participantky byly po studiu střední zdravotnické školy a jedna porodní asistentka začala studovat obor ženská sestra v rámci čtyřletého studia, zakončeného maturitní zkouškou hned po základní škole. Přičemž čtyři porodní asistentky ukončily své vzdělání titulem Bc. a dvě porodní asistentky zakončily své vzdělání titulem ženská sestra. Tři participantky poté rozšířily své vzdělání na titul magistr v pedagogickém směru. A jedna porodní asistentka zakončila své vzdělání akademickým titulem Ph.D.

Ze srovnání s bakalářskou prací paní Barbory Hořákové (nyní Bednářové), která prováděla rozhovory s porodními asistentkami v roce 2014 vyplývá, že se kladou vyšší požadavky na stupeň vzdělání a porodní asistentky/ženské sestry pomalu začínají odcházet do starobního důchodu. Z jejího šetření můžeme zjistit, že v roce 2014 z výzkumného vzorku osmi participantek byly tři porodní asistentky po maturitním specializačním studiu, tři porodní asistentky zakončily své studium titulem bakalář, jedna participantka měla titul diplomovaný specialista a jedna porodní asistentka dosáhla při své studiu titulu Ph.D. (Hořáková, 2014)

Druhým dílčím cílem práce bylo zjistit, jak vnímají dotazované participantky vlastnosti, které by měla mít dobrá porodní asistentka. K tomuto cíli se vztahuje otázka číslo 8. Na tento dotaz odpověděly všechny porodní asistentky téměř shodně. Pět z dotazovaných uvedlo, že dobrá porodní asistentka by měla být empatická. Dále by měla být komunikativní, mít příjemné vystupování a podobně. Dvakrát se v odpovědích objevilo, že dobrá porodní asistentka měla mít šikovné ruce, velké srdce a být vzdělaná. Po zhodnocení odpovědí se

potvrdilo, že porodní asistentka by měla pracovat hlavou, srdcem a rukama a mít pokoru ke své práci.

Při hledání prací k diskuzi, jsme neustále naráželi na problém, kdy práce věnované historii porodní asistence, potažmo vývoji porodní asistence neobsahují empirickou část. Pokud nějaká práce obsahovala i praktickou část byla zaměřena jiným směrem. Například byla koncipována jako dotazníkové šetření zaměřené na témata – jak vnímá společnost porodní asistenty, jak vnímají porodní asistentky své kompetence. Pouze ve dvou případech se nám podařilo najít rozhovory. Jeden rozhovor vedla v roce 2014 paní Barbora Hořáková (nyní Bednářová), který obsahoval jen tři podobné otázky, jinak byl zaměřen spíše na srovnání vedení porodů v minulosti a dnes. Druhá práce patřila autorce Janě Minaříkové, ale ta vedla rozhovory jen se třemi porodními asistentkami, zmíněné rozhovory byly velmi nepřehledné a odpovědi byly velmi kusé, proto pro nás neměly žádnou výpovědní hodnotu a jen obtížně můžeme s touto prací srovnávat naše poznatky. (Hořáková, 2014; Minaříková, 2008)

ZÁVĚR

Už při rešerši literatury na téma spojené s historií porodní asistence jsem narazila na mnoho zajímavých knih, odkazů, článků, jak v českém jazyce, tak i v cizojazyčné literatuře. Bylo velmi obohacující procházet, pročítat a představovat si, jak asi v minulých dobách porodní báby žily, jaké měly postavení a podobně. Jaké měly prostředky a vzdělání k tomu, aby mohly dělat svoji práci dobře, a aby rodička i dítě byly v pořádku.

Protože téma historie babictví, porodní asistence a porodnictví je velmi obsáhlé a pojí se k němu i mnoho dalších věd a významných objevů a osobností, jak českých, tak světových, proto jsem musela pečlivě zvažovat a selektovat jednotlivá témata.

Pro praktickou část jsem si zvolila kvalitativní výzkum formou strukturovaných rozhovorů. Pro tyto rozhovory byly jako respondentky vybírány porodní asistentky s rozdílným stupněm vzdělání a délkou praxe v porodní asistenci.

Ač bylo prací na stejné nebo podobné téma vypracovaných mnoho, každý má svůj osobitý pohled na danou problematiku. Tato práce by mohla být využita jako výukový materiál pro budoucí studentky porodní asistence, aby věděly, jaké má jejich práce kořeny a jak porodní báby čelily nepřízni osudu a neústupně dál a dál předávaly svá profesní tajemství novým porodním bábám.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ADRIAANSE, A. H., 2000. Semmelweis: the combat against puerperal fever. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology* [online]. vol.90, no.2, pp.153-158 [cit. 2022-10-24]. ISSN 03012115. Dostupné z: doi:10.1016/S0301-2115(00)00264-5.

Česká asociace sester: o společnosti [online]. © 2017 [cit. 2023-05-04]. Dostupné z: <https://www.cnaa.cz/o-spolecnosti/>

ČESKÁ KOMORA PORODNÍCH ASISTENTEK, Z.S. Kdo je porodní asistentka: Mezinárodní definice porodní asistentky. *Česká komora porodních asistentek, z.s* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.ckpa.cz/rodice/pece-porodni-asistentky/kdo-je-porodni-asistentka/13-kdo-je-porodni-asistentka.html>

Česká společnost porodních asistentek [online]. © 2023 [cit. 2023-05-04]. Dostupné z: <https://www.porodniasistentky.info>

ČESKO. Zákon č. 66/1986 Sb., České národní rady o umělém přerušení těhotenství. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. ©2023 [cit. 14. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1986-66>

DOLEŽAL, A, 2001. *Od babictví k porodnictví*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0277-6.

DOLEŽAL, Antonín, Vítězslav KUŽELKA a Jaroslav ZVĚŘINA, 2009. *Evropa – kolébka vědeckého porodnictví*. Praha: Galén. ISBN 978-80-7262-506-2.

DUNN, P M, 2004. Louise Bourgeois (1563-1636): royal midwife of France. *Archives of Disease in Childhood – Fetal and Neonatal Edition* [online]. vol.89, no.2, pp.185-187 [cit. 2023-04-07]. ISSN 1359-2998. Dostupné z: doi:10.1136/adc.2003.037929.

Gonville & Caius College: Jane Sharp [online], In: *University of Cambridge*, ©2023 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://www.cai.cam.ac.uk/discover/library/online-exhibitions/her-book/authors/jane-sharp-16411671>

HAMILTON, G. L., 1906. Trotula. *Modern Philology* [online]. The University of Chicago Press, vol.4, no.2, pp.377-380 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/i217949>

HAŠKOVCOVÁ, H., 2015. *Lékařská etika*. Čtvrté, aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Galén. ISBN 978-80-7492-204-6.

HOŘÁKOVÁ, B., 2014. *Vnímání a vedení porodu v průběhu času*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 70 s. (130 393) 29 s. příloh. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/10563/27982>. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, Ústav zdravotnických věd. Vedoucí práce Reslerová, Ludmila.

Ignác Semmelweis, © 2023. In: *Vtm.cz* [online]. [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://vtm.zive.cz/clanky/ignac-semmelweis/sc-870-a-203012/default.aspx>

Königová, P., *Vzdělávání a činnosti porodních asistentek dle legislativy ČR a EU* [online]. 2013, Olomouc [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/cpd5dd/00174439-424103833.pdf>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Věra Vránová, Ph.D.

LAPLANTE, E., 2017. *Monstrous Births, Powerful Midwives: The Battle over Women's Bodies in 17th-century Boston* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.evelaplante.com/blog/monstrous-births-powerful-midwives-the-battle-over-womens-bodies-in-17th-century-boston>

LENDEROVÁ, M., 2019. *Ženy s kufříkem a nadějí: porodní báby a asistentky v českých zemích od poloviny 19. do poloviny 20. století*. Praha: Univerzita Karlova – Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4475-2.

LOCHMANNOVÁ, A. et al., 2022. *Porod v proměnách času a kultur*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 264 s. Antropos, svazek 22. ISBN 978-80-7465-539-5.

LONGO, Lawrence D. a Lawrence P. REYNOLDS, 2016. Midwives and Midwifery. In: LONGO, Lawrence D. a Lawrence P. REYNOLDS. *Wombs with a View* [online]. Cham: Springer International Publishing, pp. 249-264 [cit. 2023-04-07]. ISBN 978-3-319-23566-0. Dostupné z: doi:10.1007/978-3-319-23567-7_3

MAREK, V., c2002. *Nová doba porodní: život před životem, porod jako zázrak, první tři minuty a jak dál: přirozený porod jako cesta ke společnosti bez násilí*. Praha: Eminent. ISBN 80-7281-090-1.

MINAŘÍKOVÁ, J., 2008. *Historie vzdělávání v porodní asistenci*. Hradec Králové: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 70 s. (130 393) 29 s. příloh. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/10563/27982>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Lékařská

fakulta v Hradci Králové, Ustav sociálního lékařství, Oddělení ošetrovatelství. Vedoucí práce doc. PhDr. Jana Kutnohorská, CSc.

NEUMANN, S.K., 1999. *Dějiny ženy: populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*. Vyd. 1. v nakl. Otakar II. Praha: Otakar II. ISBN 80-86355-03-9

ODENT, M., 2016. *Císařský řez: co je dobré vědět o císařském řezu a jak souvisí se schopností milovat*. Přeložila Klára MEISSNEROVÁ. Praha: Maitrea. ISBN 978-80-7500-227-3.

POLLAK, K., 1976. *Medicína dávných civilizací*. Praha: Orbis. Stopy, fakta, svědectví (Orbis).

První kniha Mojžíšova: (Genesis), 1945. V Kutné Hoře: Čes. biblická práce.

SCHOTT, H., NIKLÍČEK, L., ed., 1994. *Kronika medicíny*. Praha: Fortuna Print. ISBN 80-85873-16-8.

The International Confederation of Midwives: about us [online]. © ICM 2023 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: <https://internationalmidwives.org/about-us/>

Unipa: O nás [online]. Praha: Unie porodních asistentek, z. s., © 2023 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: <https://www.unipa.cz/o-nas/>

VRÁNOVÁ, V., 2009. Výuka babictví a porodní asistence v Olomouci. *Kontakt* [online]. vol. 10, no.2, pp. 459-464 [cit. 2023-04-06]. ISSN 12124117. Dostupné z: doi:10.32725/kont.2008.068.

VRÁNOVÁ, Věra, 2007. *Historie babictví a současnost porodní asistence*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-1764-6.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČAS Česká asociace sester

ČKPA Česká konfederace porodních asistentek

ČSPA Česká společnost porodních asistentek

EMA European midwives association

EU Evropská unie

ICM International confederation of midwives

N.l. našeho letopočtu

PA Porodní asistentka

Př.n.l. před našim letopočtem

Stol. století

SZŠ Střední zdravotnická škola

Unipa Unie porodních asistentek

Upol Univerzita Palackého Olomouc

VOŠ Vyšší odborná škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Ignác Filip Semmelweis	23
--	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1- výběr povolání.....	56
Tabulka 2 - původní obor.....	57
Tabulka 3 - místo a délka studia	57
Tabulka 4 - zakončení studia	58
Tabulka 5 - počet porodů	58
Tabulka 6 - správný výběr povolání	59
Tabulka 7 - délka praxe	59
Tabulka 8 - vlastnosti porodní asistentky	60
Tabulka 9 – kvalita vzdělávání	60
Tabulka 10 - praxe studentů.....	61
Tabulka 11 - kompetence porodních asistentek.....	61
Tabulka 12 - nejkrásnější zážitek.....	62
Tabulka 13 - počet dětí	62
Tabulka 14 - vzkaz pro budoucí porodní asistentky	63

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Kufřík porodní báby – Vlastivědné muzeum Olomouc

Příloha P II: Povídání ke kufříku porodní báby – Vlastivědné muzeum Olomouc

Příloha P III: Přísaha porodních asistentek za dob Marie Terezie

Příloha P IV: Zákony vztahující se k porodní asistenci

**PŘÍLOHA P I: KUFŘÍK PORODNÍ BÁBY – VLASTIVĚDNÉ
MUZEUM OLOMOUČ**

Příloha 1- autorka práce, 2023

PŘÍLOHA P II: POVÍDÁNÍ KE KUFŘÍKU PORODNÍ BÁBY – VLASTIVĚDNÉ MUZEUM OLOMOUC

Kufřík porodní báby Juliany Řeřuchové Olomouc, 1878

Vlastivědné muzeum v Olomouci

Juliana Řeřuchová absolvovala v Olomouci roku 1878 babickou školu. K typickému vybavení „bolestného kufříku“ na konci 19. století patřil: glycerin, šněrovadlo, kompresory (podložky), nůžky, karbol, irigátor, lyzol, vaselina, klystýr, různé byliny a koření.

Poznamenání k odbývání porodů Juliany Řeřuchové Olomouc, 1878

Vlastivědné muzeum v Olomouci

Báby pupkořezné – babky – hebamky

Pomoc při porodu byla už ve středověku doménou žen, porod musel zůstat skryt před zraky mužů. Jelikož šlo o krvavé a nečisté úkony, byly lékařům církví zakázané, jako pro ně nedůstojné. Ženy při práci u porodu využívaly dlouholeté zkušenosti svých předchůdkyň a také znalostí přírodního léčitelství, přičemž využívaly pověry a magické praktiky s cílem zabezpečit ochranu rodičky i dítěte. Je zřejmé, že mnohé takové praktiky ženám nebo dítěti spíše ubližovaly. Za vlády Marie Terezie a Josefa II. bylo porodnictví povýšeno z řemesla na vědecký obor lékařské fakulty. Dvorním dekretem z roku 1748 bylo babičkám nařízeno podrobit se zkouškám a o pár let později musely dodržovat základní principy vydaných zdravotních řádů, kdy byly například povinny povolat ke komplikovanému porodu lékaře. Měly zakázáno pít alkoholu či předčasné vypuzování plodu pomocí různých bylin. Přes různá nařízení probíhalo vzdělávání babiček pomalu ještě ve druhé polovině 19. století a to zvláště na venkově, kde se volala babička pouze k těžkým porodům. Babičky bývaly na vesnici běžně odměňovány v naturáliích.

PŘÍLOHA P III: PŘÍSAHA PORODNÍCH ASISTENTEK ZA DOB MARIE TEREZIE

Za vlády habsburské panovnice Marie Terezie skládaly porodní babičky tuto přísahu:

„Já, X.X. přísahám Bohu všemohoucímu, jeho důstojné a bez prvotního hříchu počaté matce Panně Marii i všem svatým, že se ve svém úřadu babského chci zachovati tím způsobem, a to:

- 1. Panu děkanu a pánům doktorům v tomto svém úřadu povinnost, poslušnost a čest prokázati.*
- 2. Jejich nadání, ustanovení a nařízení, které by se mého úřadu týkaly a staly nebo ještě státi mohly, poslušně a pilně zachovati. Nikoli však:*
- 3. Žádné svobodné osobě ani v době její měsíční čas vynucovati nebo děti předčasně vyháněti, ani jim k tomu nějaké léky raditi, tím méně užívati dáti.*
- 4. Ani rodícím ženám bolest působiti nebo pro vypuzení dítěte léky podávati, leč by to panem děkanem a doktorem bylo uznáno za dobré, dále:*
- 5. Mdlé děti, které by před příchodem na svět nebo z nedostatku kněze musely zemřítí, nejinak z nouze křtíti než přírodní vodou slovy: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ Kdyby takové dítě bylo živo a k řádnému křtu přineseno, pak se ve všem tímto od její císařské a královské milosti nedávno vydaným naučením bedlivě řídití.*
- 6. Kdybych se dozvěděla, že by nějaká žena, která by nebyla od pána doktora řádně zkoušená, uznána a do přísahy vzata, u rodících žen se dala potřebovati, bez průtahu chci to udati panu děkanovi a pánům doktorům, ostatně se také ve všem, jak se sluší poctivé ženě zachovati chci. K tomu mi dopomáhej Bůh, jeho důstojná a bez po prvotního hříchu počatá matka Marie panna i všichni svatí. Amen!“ (Vránová, 2007)*

PŘÍLOHA P IV: ZÁKONY VZTAHUJÍCÍ SE K PORODNÍ ASISTENCI

V roce 2004 byl po několikaleté přípravě a připomínkách přijat zákon a prováděcí vyhlášky, z nichž uvádím jen pasáže zaměřené na porodní asistentky.

Zákon 96/2004 ze dne 4. února 2004

o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních)

§ 3

Způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka

1. Způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka má ten, kdo
 - a) má odbornou způsobilost podle tohoto zákona
 - b) je zdravotně způsobilý
 - c) je bezúhonný

§ 4

Výkon povolání zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka

Za výkon povolání bez přímého vedení nebo odborného dohledu (dále jen „výkon povolání bez odborného dohledu“) se považuje výkon činností, ke kterým je zdravotnický pracovník způsobilý na základě indikace lékaře, zubního lékaře nebo farmaceuta a které provádí bez ohledu na přítomnost nebo dosažitelnost rady a pomoci lékaře, zubního lékaře nebo farmaceuta; tento zákon a prováděcí právní předpis stanoví činnosti, které zdravotnický pracovník může vykonávat i bez indikace lékaře, zubního lékaře nebo far-

maceuta. Součástí výkonu povolání bez odborného dohledu je též kontrolní činnost podle zvláštního právního předpisu.

§ 6

Odborná způsobilost k výkonu povolání porodní asistentky

Odborná způsobilost k výkonu povolání porodní asistentky se získává absolvováním:

- a) nejméně tříletého akreditovaného zdravotnického bakalářského studijního oboru pro přípravu porodních asisterek
- b) tříletého studia v oboru diplomovaná porodní asistentka na vyšších zdravotnických školách, pokud bylo studium prvního ročníku zahájeno nejpozději ve školním roce 2003/2004
- c) střední zdravotnické školy v oboru ženská sestra nebo porodní asistentka, pokud bylo studium prvního ročníku zahájeno nejpozději ve školním roce 1996/1997

Za výkon povolání porodní asistentky se považuje poskytování zdravotní péče v porodní asistenci, to je zajištění nezbytného dohledu, poskytování péče a rady ženám během těhotenství, při porodu a šestinedělí, pokud probíhají fyziologicky, vedení fyziologického porodu a poskytování péče o novorozence; součástí této zdravotní péče je také ošetrovatelská péče o ženu na úseku gynekologie. Dále se porodní asistentka ve spolupráci s lékařem podílí na preventivní, léčebné, diagnostické, rehabilitační, neodkladné nebo dispenzární péči.

Vyhlášky ze dne 30. června 2004

423, kterou se stanoví kreditní systém pro vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez přímého vedení nebo odborného dohledu zdravotnických pracovníků

424, kterou se stanoví činnosti zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků

Vyhláška 424

§ 5

Porodní asistentka

Bez odborného dohledu a bez indikace:

- Specializovaná ošetrovatelská péče těhotným, rodícím ženám a šestinedělkám prostřednictvím ošetrovatelského procesu
- Poučení o životosprávě v těhotenství a při kojení, přípravě na porod, ošetření novorozence, o antikoncepci
- Rady a pomoc v otázkách sociálně-právních
- Provádění návštěv v rodinách těhotných, šestinedělek a gynekologicky nemocných
- Podpora a edukace ženy v péči o novorozence, včetně podpory kojení a předcházení jeho komplikacím
- Diagnostika těhotenství, předpisování, doporučování nebo provádění vyšetření nutných ke sledování fyziologického těhotenství
- Sledování ženy s fyziologickým těhotenstvím, informace o prevenci komplikací
- V případě zjištěného rizika předání ženy do péče lékaře
- Sledování stavu plodu v děloze všemi vhodnými klinickými a technickými prostředky
- Rozpoznání patologií u matky, plodu, novorozence a předání do péče lékaři k zásahu a asistence při něm
- V nepřítomnosti lékaře provedení neodkladných opatření
- Péče o ženu ve všech dobách porodních
- Vedení fyziologického porodu včetně případného nástřihu hráze
- V neodkladných případech vedení porodů koncem pánevním – nezbytný zásah k záchraně života nebo zdraví
- Ošetření porodního poranění
- Péče o šestinedělku
- Péče o novorozence prostřednictvím oš. procesu
- První ošetření novorozence, včetně případného zahájení okamžité resuscitace

§ 4
odst. 1, 3, 4

**Činnosti pro VS (všeobecné sestry),
které spadají i do kompetence porodní asistentky**

- Vyhodnocování potřeb a úrovně soběstačnosti klientek
- Používání ošetrovatelského procesu, měřicích technik a škál
- Měření a hodnocení fyziologických funkcí
- Odběry biologického materiálu
- Ošetrování ran, stomií, drénů
- Rehabilitace
- Edukace
- Aplikace injekcí s výjimkou intravenózních injekcí a infuzí u novorozenců a dětí do 3 let
- A další

PA pod přímým vedením lékaře

- Asistence při komplikovaném porodu
- Asistence při gynekologických výkonech
- Instrumentace na operačním sále při SC

Hlava II

Porodní asistentka se specializovanou způsobilostí

Po získání specializované způsobilosti

§ 61 PA pro perioperační péči

§ 62 PA pro intenzivní péči

§ 63 PA pro intenzivní péči v neonatologii

§ 64 PA pro komunitní péči (www.mzcr.cz, www.ckpa.cz)